Handreiking Lokale Inclusie Agenda

IEDEREEN
DOET MEE!

Inhoudsopgave

Inleiding 3

Routekaart Lokale Inclusie Agenda 5

Index Lokale Inclusie Agenda 17

Op de site www.vng.nl/iedereen-doet-mee wordt om de vier maanden de handreiking geactualiseerd. Op deze site vindt u ook relevante nieuwsberichten en artikelen met goede voorbeelden.

Inleiding

Deze handreiking heeft als doel gemeenten te ondersteunen bij het opstellen van een Lokale Inclusie Agenda: een verplichting die voortkomt uit de ratificatie van het VN-Verdrag Handicap. Omdat niet is vastgesteld wat er in zo'n Lokale Inclusie Agenda moet staan en hoe een gemeente zo'n agenda kan opstellen, ontwikkelde de VNG in samenwerking met de Alliantie VN-Verdrag deze handreiking. De Alliantie steunt de opzet van de handreiking en adviseert u om samen met uw lokale ervaringsdeskundigen deze te gebruiken bij de opzet van uw Lokale Inclusie Agenda.

De handreiking is tot stand gekomen door een uitgebreide analyse van al bestaande Lokale Inclusie Agenda's (ook onder andere benamingen) en diverse bijeenkomsten met ervaringsdeskundigen en medewerkers van gemeenten. Bekijk dit filmpje met een verslag van een van deze bijeenkomsten. Bij de opzet van de handreiking komen alle levensdomeinen aan bod, zodat gemeentelijk beleid op al die thema's direct rekening houdt met alle inwoners, met of zonder beperking.

Omdat we verwachten dat er nog meer goede voorbeelden zijn, vullen we deze handreiking regelmatig aan. Als u aanvullingen heeft, geef dat dan vooral aan ons door. De eerst volgende keer dat we de handreiking aanpassen, is in april 2019.

Waarom een Lokale Inclusie Agenda?

In juli 2016 heeft Nederland het VN-Verdrag rechten voor mensen met een handicap (verder: VN-Verdrag) geratificeerd. Met de ratificatie van dit VN-Verdrag is aan de Jeugdwet, Wmo en Participatiewet de verplichting toegevoegd om in het periodiek plan op te nemen hoe de gemeenteraad uitvoering geeft aan het verdrag. Het 'Amendement Van der Staaij en Bergkamp' geeft aan dat het de voorkeur verdient dat deze periodieke plannen worden samengevoegd tot één integraal plan voor het hele sociaal domein.

Tegelijkertijd stelt het Besluit toegankelijkheid dat alle sectoren, dus ook de overheid, een actieplan moeten maken waarin zij aangeven hoe zij werken aan de geleidelijke verwezenlijking van de algemene toegankelijkheid, dus ook buiten het sociaal domein. Deze handreiking kunt u gebruiken als basis voor een actieplan Lokale Inclusie Agenda, waarin u samen met mensen met een beperking uitwerkt hoe uw gemeente de verwezenlijking van de algemene toegankelijkheid (een "inclusieve samenleving") wil bereiken.

Doel van het VN-Verdrag

Het VN-Verdrag heeft als doel dat de wereld toegankelijk en inclusief wordt voor iedereen. De samenleving moet ervoor zorgen dat de achterstanden die mensen met een beperking ervaren om volwaardig mee te kunnen doen, worden weggenomen.

Het verdrag is een mensenrechtenverdrag: het beschrijft de rechten van mensen met een beperking of chronische ziekte op gelijke behandeling en participatie. Om deze (mensen)rechten te realiseren, is het belangrijk dat de toegankelijkheid van onderwijs, werk, wonen, omgeving, informatie, gebouwen, mobiliteit, passende zorg en ondersteuning, participatie en dienstverlening goed geregeld zijn.

Voor gemeenten betekent dit dat zij passende maatregelen moeten nemen zodat personen met een handicap zo zelfstandig en onafhankelijk mogelijk kunnen leven. Dus dat mensen met een beperking:

- vrijelijk kunnen kiezen waar, met wie en hoe zij willen wonen en leven
- de beschikking hebben over zorg en diensten die hen waar nodig ondersteunen bij het participeren in de samenleving
- net als iedereen toegang hebben tot informatie, producten, openbare voorzieningen, maatschappelijke diensten, gebouwen en openbare ruimte

Niet alle voorzieningen in de gemeente hoeven direct toegankelijk te zijn: het gaat om een geleidelijke

verbetering. Bij nieuw beleid moet u wel altijd direct rekening houden met de positie van mensen met een beperking. Het VN-Verdrag spreekt daarom bij de ontwikkeling van nieuwe producten of nieuw beleid ook over 'design for all'. Wanneer je bij het ontwerpen van beleid direct uitgaat van 'de toegang en bruikbaarheid voor iedereen' in plaats van 'toegang en bruikbaarheid voor de gemiddelde gebruiker' sluit je niemand uit.

Over wie gaat de Lokale Inclusie Agenda?

Bij het maken van de handreiking zijn we uitgegaan van de beschrijving van 'de doelgroep' in het landelijke implementatieprogramma Onbeperkt Meedoen! Die sluit aan bij het VN-Verdrag zelf dat van toepassing is op: 'alle soorten handicaps die mensen kunnen beperken in het meedoen in de samenleving. Het gaat zowel om lichamelijke als mentale (psychische en verstandelijke) beperkingen en chronische ziekten'. Deze beperkingen ervaren mensen in al hun levensfasen, van kind, tot jongere, volwassene en oudere.

In een inclusieve samenleving kan iedereen meedoen en wordt niemand gediscrimineerd of uitgesloten. Voor mensen met een beperking betekent een inclusieve samenleving dat ze meedoen op voet van gelijkheid, dat ze regie hebben over hun eigen leven en dat ze toegang hebben tot dezelfde voorzieningen en diensten als mensen zonder beperking.

Wanneer het gaat over 'inclusie' wordt vaak een bredere groep bedoeld. Niet alleen de groep mensen met een beperking, maar ook andere groepen die om verschillende redenen worden uitgesloten van volwaardige deelname aan de samenleving, denk aan leeftijd, etnische herkomst, seksuele oriëntatie of genderidentiteit. Het staat natuurlijk elke gemeente vrij om bij het gebruik van de handreiking deze groepen direct mee te nemen in het opstellen voor inclusief beleid.

De handreiking; het hoe en het wat

De handreiking bestaat in feite uit twee delen. De Routekaart, die beschrijft hoe een gemeente het maken van een Lokale Inclusie Agenda kan aanpakken en de Index, die beschrijft welke onderwerpen aan bod komen in de Lokale Inclusie Agenda. Beide delen worden toegelicht op de volgende pagina's.

Routekaart Lokale Inclusie Agenda

HOE kom je tot een Lokale Inclusie Agenda?

Samen met gemeenten en ervaringsdeskundigen hebben we 11 stappen benoemd die van belang zijn bij de (door)ontwikkeling van lokaal inclusiebeleid en het vastleggen van dit beleid in een Lokale Inclusie Agenda. In de routekaart beschrijven we de stappen, per stap benoemen we verschillende aandachtspunten en nemen we voorbeelden op uit de praktijk.

Centraal in de routekaart staat het icoon: **Iedereen doet mee**. De groep mensen om wie het gaat: mensen met een zichtbare beperking, mensen met een niet-zichtbare beperking en mensen zonder beperking. In de routekaart staat dit ook voor het motto van het VN-Verdrag: 'niets over ons, zonder ons'. Alleen door te organiseren dat mensen met een beperking in het gehele proces – bij de start, ontwikkeling en uitvoering – betrokken zijn, weet je zeker dat je echt werkt aan een inclusieve gemeente.

Via deze link is in een animatie te zien hoe we tot dit icoon zijn gekomen. Voor mensen met een visuele beperking is audiodescriptie van deze animatie beschikbaar via deze link (volgt).

Het startpunt van de Routekaart staat bij het pijltje 'agendeer het onderwerp'. Maar dit startpunt kan per gemeente verschillen. Sommige gemeenten hebben al diverse stappen gezet als het gaat om inclusie, maar dit niet verbonden aan een Lokale Inclusie Agenda.

De verschillende stappen op de routekaart geven aan welke onderdelen van belang zijn en hoe je dit als gemeente stapsgewijs kunt aanpakken. Het gaat om een cyclisch proces, waarin stappen worden herhaald om samen met ervaringsdeskundigen en partners steeds verder te investeren in een inclusieve samenleving.

Voor elke stap zijn apart aandachtspunten benoemd en voorbeelden opgenomen van gemeenten hoe zij hiermee aan het werk zijn.

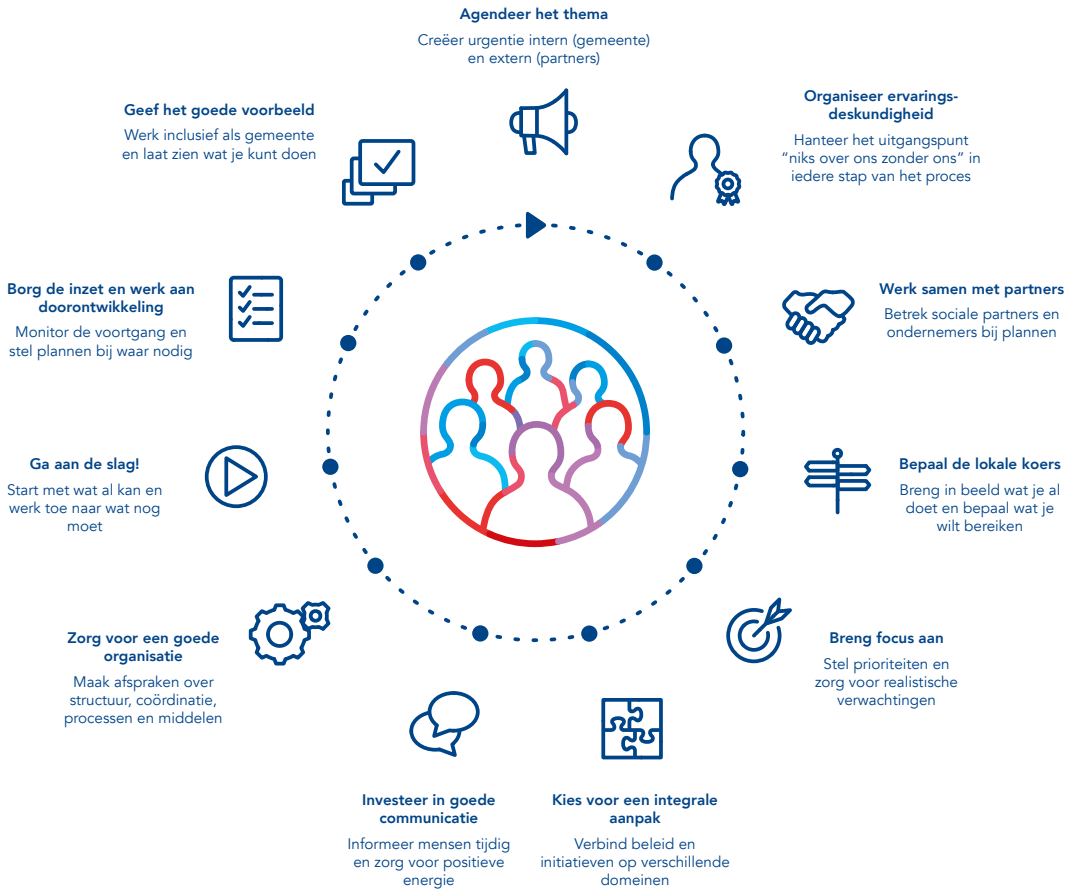

Agendeer het thema

Creëer urgentie intern binnen de gemeente en extern bij partners

Aandachtspunten	Voorbeelden
Werk aan bewustzijn en betrokkenheid bij collega's	**Internationale Dag voor Mensen met een Beperking** Verschillende gemeenten besteden aandacht aan de inzet op inclusie tijdens de landelijke 'Awarenessdag' Internationale Dag voor Mensen met een Beperking op 3 december.
	Gesprekken ervaringsdeskundigen en medewerkers gemeente Verschillende gemeenten organiseren gesprekken tussen medewerkers van de gemeente en ervaringsdeskundigen om het thema bij collega's onder de aandacht te brengen.
	Belevingstours (Den Haag) Gemeente Den Haag organiseert samen met inwoners met een beperking belevingstours voor medewerkers, waarin zij zelf kunnen ervaren hoe het is om een beperking te hebben.
Zorg voor positieve aandacht voor het thema	**Startsymposium (Breda)** Gemeente Breda heeft een startsymposium voor de Lokale Inclusie Agenda georganiseerd, om de inzet op het thema onder de aandacht te brengen. Door middel van gesprekken tussen mensen met een beperking, maatschappelijke partners en beleidsmakers werd gewerkt aan bewustwording en het krijgen van inzicht in de eisen die gesteld worden aan een toegankelijke samenleving.
Creëer breed eigenaarschap	**Brede werkgroep met afvaardiging vanuit verschillende domeinen (Almere)** Gemeente Almere heeft medewerkers van de voor dit thema meest betrokken afdelingen binnen de gemeentelijke organisatie samengebracht in een ambtelijke werkgroep.
	Beleidsmedewerkers als ambassadeurs (Gemeente Hardenberg) Gemeente Hardenberg heeft op elke afdeling een beleidsmedewerker die ambassadeur is van het inclusieve gedachtengoed.
Denk aan wethouder(s), college en gemeenteraad	**Ambassadeur toegankelijkheid (Tiel)** Gemeente Tiel heeft een raadslid aangewezen als ambassadeur voor het onderwerp toegankelijkheid.

Organiseer ervaringsdeskundigheid

Hanteer het uitgangspunt "niks over ons zonder ons" in iedere stap van het proces

Aandachtspunten	Voorbeelden
Hou rekening met diversiteit van beperkingen en leeftijden	**Panel van ervaringsdeskundigen (Nijkerk)** Gemeente Nijkerk heeft een panel van ervaringsdeskundigen met verschillende beperkingen en achtergronden. Het panel toetst - zowel gevraagd als ongevraagd – de toegankelijkheid in Nijkerk.
	Werkgroep VN-verdrag in de praktijk (Almere) Gemeente Almere heeft de werkgroep ViP (VN-verdrag in de Praktijk) opgericht. De werkgroep (met o.a. ervaringsdeskundigen op het gebied van diverse beperkingen en hun vertegenwoordigers (bv ouders van mensen met een verstandelijke beperking, etc.) heeft de Lokale Inclusie Agenda opgesteld met ondersteuning door een ambtelijke werkgroep van de gemeentelijke organisatie.
	Werkgroep met verschillende afvaardiging (Westerkwartier) Gemeenten in de regio Westerkwartier hebben een werkgroep opgericht met leden van onder andere Adviescommissie Gemeentelijk Gehandicaptenbeleid Zuidhorn; Platform Gehandicapten Leek; Onderling Sterk Zuidhorn; Onderling Sterk Leek/Tolbert; WMO Adviesraad Marum; PCOB 50plus Grootegast/Oldekerk en de Wsw Adviesraad Novatec. De werkgroep heeft op basis van een analyse actiepunten opgesteld en geprioriteerd in een Lokale Inclusie Agenda.
Benader zowel organisaties als individuen	**Wandeltochten ambtenaren en ervaringsdeskundigen (Maastricht)** Gemeente Maastricht organiseert wandeltochten, waarbij de wethouder en ambtenaren meelopen en ook mensen met een beperking. Zij kunnen zo op een informele manier hun verhaal kwijt en vragen aandacht voor knelpunten.
Zorg dat je niet alleen met de usual suspects zit	**Oproep deelname in media (Ridderkerk)** Inwoners van Ridderkerk worden via de media nog opgeroepen om deel te nemen aan een Inclusie-panel. Het Inclusie-panel is een breed samengestelde groep betrokkenen (zowel inwoners, zorgprofessionals als ambtenaren) die de Lokale Inclusie Agenda zal opstellen en uitwerken. Het panel geeft aan de gemeente aan waar aanpassing/verbetering mogelijk is; adviezen richting gemeente zijn een co-creatie.
Investeer in professionalisering	**Training van ervaringsdeskundigen (Breda)** Gemeente Breda traint ervaringsdeskundigen in het meepraten over beleid
Voorkom overbelasting van ervaringsdeskundigen	

Werk samen met partners

Betrek sociale partners en ondernemers bij de plannen

Aandachtspunten	Voorbeelden
Maak een gezamenlijk plan met partners	**Participatieve totstandkoming Lokale Inclusie Agenda (Utrechtse Heuvelrug)** De Lokale Inclusie Agenda van gemeente Utrechtse Heuvelrug is participatief tot stand gekomen. Organisaties die hebben meegewerkt zijn de Wmo raad, Bartimeus, Abrona, Kwintes, Handje helpen, Styxx, Heuvelrug gezond, Seniorenplatform, de Angst, dwang en fobiestichting, dorpsteams voor de input. Ook het bestuur van Koninklijke Horeca Nederland afdeling Utrechtse Heuvelrug en het Regionaal Bureau voor Toerisme Heuvelrug en Vallei hebben meegewerkt. Tot slot hebben ook inwoners en ervaringsdeskundigen uit Amerongen meegedacht.
Maak afspraken met partners	**Inzet Social Return On Investment** Verschillende gemeenten maken bij aanbesteding afspraken over Social Return On Investment, onder meer waar het gaat om inzet voor een inclusieve samenleving.
Stimuleer koplopers	**Stimuleringsfonds voor ondernemers** Sommige gemeenten hebben een stimuleringsfonds waar ondernemers gebruik van kunnen maken voor kleine aanpassingen in het kader van toegankelijkheid.
	Uitreiking certificaten Gemeente PM reikt certificaten uit aan organisaties die toegankelijk zijn.
	Competitie meest toegankelijke ondernemers (oa. Utrecht en Den Haag) Onder andere Utrecht, Den Haag en Westerveld organiseren prijsvragen en/of competities voor de meest toegankelijke ondernemers of initiatieven.

Bepaal de lokale koers

Breng in beeld wat je al doet en bepaal wat je wilt bereiken

Aandachtspunten	Voorbeelden
Benut wat er al goed gaat	**QuickScan VN-verdrag** Diverse gemeenten gebruiken een QuickScan (bv van de organisatie ZET) in om in kaart te brengen in welke mate ze al voldoen aan het VN-verdrag.
Formuleer een gezamenlijke ambitie	**Werksessies met partners en ervaringsdeskundigen** Gemeenten organiseren werksessies met partners (onderwijs, bedrijfsleven, etc) en ervaringsdeskundigen om de gezamenlijke ambitie vast te stellen.

Breng focus aan

Stel prioriteiten en zorg voor realistische verwachtingen

Aandachtspunten	Voorbeelden
Bepaal gezamenlijke prioriteiten (op basis van belemmeringen en verplichtingen)	**Inventarisatie knelpunten en kansen (Doetinchem)** Gemeente Doetinchem heeft verschillende bijeenkomsten georganiseerd met inwoners met een beperking en chronisch zieken en belangenorganisaties om knelpunten te inventariseren. Daarnaast zijn ook goede praktijkvoorbeelden, oplossingen en tips genoemd.
	Bepalen prioriteiten op basis van urgentie (Breda) In gesprekken met belangenorganisaties, de ondernemersvereniging en de medewerkers van de gemeente heeft Gemeente Breda de belangrijkste knelpunten geïnventariseerd en samen met de portefeuillehouder(s) hieruit de prioriteiten bepaald. Zo hebben ze een (eerste) beeld gekregen van de meest urgente verbeterpunten.
Zorg voor overzicht en bewaak de grote lijnen	

Kies voor een integrale aanpak

Zorg voor verbinding tussen beleid en initiatieven op verschillende domeinen

Aandachtspunten	Voorbeelden
Zorg voor input van en inbedding in verschillende domeinen	**Afspraken over beleidsmatige inbedding** Gemeente Breda heeft intern afspraken gemaakt over beleidsmatige inbedding van verschillende acties en activiteiten. Het schouwen van openbare ruimte wordt ingebed in het programma 'Wonen met gemak'. Dat geldt tevens voor de aandacht voor mobiliteit, verkeer en vervoer. Ook is afgesproken dat ervaringsdeskundigen bij aanvang van de volgende pilot Omgevingswet nadrukkelijk betrokken zullen worden. Voor toegankelijkheid van evenementen zal aandacht zijn in het nieuw op te stellen evenementenbeleid en in het nieuwe beleidskader Sport is aandacht voor sporters met een beperking en toegankelijkheid van sportaccommodaties. De toegankelijkheid van (wijk)activiteiten zal bij de Thematafels en de Wijkplatforms aan de orde komen.
	Verbinden van gemeentelijke agenda's
Neem inclusie steeds mee bij planvorming	**Paragraaf VN-verdrag in besluitvorming (Berkelland, Dordrecht)** Gemeenten Berkelland en Dordrecht hebben een vaste paragraaf 'VN-verdrag' opgenomen in het format voor B&W-nota's.
Zoek naar regionale samenwerking	**Gemeentelijke samenwerking** Gemeenten Leek, Zuidhoorn, Grootegast en Marum werken met een gezamenlijke LIA samen aan inclusie in de regio Westerkwartier
	Regionale afspraken Verschillende gemeenten werken samen met omliggende gemeenten om afspraken te maken over bijvoorbeeld regionaal vervoer of gezamenlijke organisatie van welzijn, zorg en ondersteuning.
Combineer verschillende perspectieven in één gesprek	**Brede gesprekstafels** Diverse gemeenten kiezen ervoor om gesprekstafels te verbeden naar inclusie gericht op alle groepen: mensen met een beperking, nieuwkomers, mensen met een achterstand tot de arbeidsmarkt, etc
	Schouw vanuit verschillende perspectieven (Almere) Gemeente Almere kiest ervoor om bij het schouwen van wijken en gebouwen direct verschillende perspectieven te combineren, zoals toegankelijkheid en duurzaamheid.

Investeer in goede communicatie

Informeer partners en belanghebbenden tijdig en zorg voor positieve energie

Aandachtspunten	Voorbeelden
Vertel wat je doet	**Gezamenlijk persbericht (Breda)** Gemeente Breda communiceert samen met partners op aangewezen momenten over onderdelen en acties van de LIA. Dat is vooral de week van de toegankelijkheid in oktober. Ook de 'Awarenessdag' in december biedt mogelijkheden om resultaten van de uitvoering van de agenda te communiceren. Door de gemeente en partners wordt daarnaast periodiek aandacht geschonken in de digitale nieuwsbrief die zij uitgeven en ook op de websites en social media van de partners worden regelmatig updates geplaatst.
Zorg voor herkenbare en begrijpelijke taal	**Toegankelijke versie LIA** Verschillende gemeenten kiezen ervoor om ook een toegankelijke versie van de LIA te maken in meer begrijpelijke taal
Communiceer positief	**Opgewekte en positieve communicatie (Utrecht)** Alle communicatie binnen en buiten de gemeentelijke organisatie van gemeente Utrecht is opgewekt en niet problematiserend. Daarmee willen zij bijdragen aan een positieve beeldvorming.

Zorg voor goede organisatie

Maak afspraken over structuur, coördinatie, processen en middelen

Aandachtspunten	Voorbeelden
Maak inzet SMART	**Opstellen van een uitvoeringsplan (Westerkwartier)** De actiepunten uit de Lokale Inclusie Agenda van de regio Westerkwartier worden opgenomen in een uitvoeringsplan. In dit uitvoeringsplan wordt per actiepunt een planning opgesteld, een beschrijving gegeven hoe en door wie het actiepunt wordt uitgevoerd en waar nodig per actiepunt een kostenoverzicht gegeven.
Zorg voor goede coördinatie	**Coördinerend ambtenaar (Tiel)** Voor een goede borging van toegankelijkheid in de ambtelijke organisatie heeft de gemeente Tiel een ambtenaar aangewezen die het onderwerp toegankelijkheid levendig maakt, houdt en handhaaft.
	Adviseurs Dagelijks Leven (Nijkerk) Gemeente Nijkerk heeft de verantwoordelijkheid voor uitvoering van het actieplan ondergebracht bij het team Adviseurs Dagelijks Leven van de gemeente. Dit is een regisserende rol, aangezien in de uitvoering van de actiepunten veel verschillende betrokkenen een rol hebben. Het uitgangspunt is om verantwoordelijkheden niet over te nemen, maar anderen vooral te stimuleren met toegankelijkheid aan de slag te gaan.
	Coördinerend wethouder Verschillende gemeenten hebben een coördinerend wethouder Lokale inclusie agenda benoemt. De coördinerend wethouder is een ambassadeur voor de toegankelijkheid in de gemeente en straalt dit uit naar de inwoners.
Werk met een heldere overlegstructuur	**Stuurgroep (Lelystad)** Gemeente Lelystad werkt met een stuurgroep die minimaal vier keer per jaar bijeen komt. Ieder halfjaar wordt door de voorzitter van de stuurgroep verslag uitgebracht; indien noodzakelijk kan de stuurgroep aanvullende opdrachten verstrekken.
Hou rekening met de begroting	**Ontschotting budgetten** Verschillende gemeenten kiezen ervoor om budgetten voor WMO, jeugdzorg, vastgoed en andere onderdelen te bundelen bij de inzet voor inclusie.
Creëer draagvlak bij besluitvorming	**Periodieke update gemeenteraad** Gemeente Utrecht houdt de gemeenteraad op de hoogte van vorderingen middels tussenrapportages en periodiek overleg.

Ga aan de slag!

Start met wat al kan en werk toe naar wat nog moet

Aandachtspunten	Voorbeelden
Werk aan een olievlek	**Iteratief proces (Almere)** Gemeente Almere kiest voor een iteratief proces waarbij steeds op basis van adviezen van de werkgroep VN-verdrag in de praktijk wordt gekeken wat op korte termijn kan worden opgepakt. Hiermee gaat de gemeente aan de slag en vervolgens wordt opnieuw gekeken wat er voor de komende periode mogelijk is.
Laat goede voorbeelden zien	**Keurmerk** Een aantal gemeenten werkt met een keurmerk (inclusief stickers) om toegankelijke winkels en horeca te promoten.
Stimuleer burgerinitiatieven	

Borg de inzet en werk aan doorontwikkeling

Monitor de voortgang en stel plannen bij waar nodig

Aandachtspunten	Voorbeelden
Borg inzet in meerjarenbeleid	**Borging in sociaal beleid** Gemeente Berkelland heeft de beleidsuitgangspunten voor inclusief beleid op diverse plekken in het Beleidskader Sociaal Domein opgenomen. Het Plan van Aanpak Lokaal Inclusie Agenda geeft hier een meer concrete uitwerking aan voor.
Evalueer de voortgang	**Monitor maatschappelijk rendement (Breda)** Gemeente Breda zet het instrument Maatschappelijk Rendement in om op een participatieve manier de maatschappelijke impact van activiteiten te meten. In 6 stappen worden gewenste impact, eventueel tussentijdse impact en gerealiseerde impact onderzocht. Dit leidt tot een advies over mogelijke vervolgstappen en activiteiten.
	Jaarlijkse cijfers over toegankelijkheid (Nijkerk) Gemeente Nijkerk benut beschikbare informatie over toegankelijkheid, zoals cijfers van het Antidisrimatieloket en uitkomsten van klanttevredenheidsonderzoeken en monitor Sociaal Domein om het effect van de LIA te evalueren.
	Periodieke evaluatiesessies Veel gemeenten evalueren de inzet van de LIA periodiek met partners en ervaringsdeskundigen om te bezien of activiteiten effect hebben een of andere of aanvullende inzet noodzakelijk is.

Geef het goede voorbeeld

Werk als gemeente zelf inclusief en laat zien wat je kunt doen

Aandachtspunten	Voorbeelden
Zorg voor toegankelijke gemeentelijke gebouwen en informatie	**Toegankelijk stadhuis** Gemeente Maastricht verbetert de toegankelijkheid van het stadhuis, onder andere door installatie van schuifdeuren
	Rustige balie (Almere) Gemeente Almere richt een balie in het gemeentehuis in op een rustige plek waar mensen met niet aangeboren hersenafwijkingen (NAH), mensen met een licht verstandelijke beperking, mensen uit de GGZ en kwetsbare ouderen rustig de tijd kunnen nemen om zaken af te wikkelen.
	Pictogrammen op de website van de gemeente (Goes) Gemeente Goes gaat werken met pictogrammen op haar website om de inhoud voor iedereen begrijpelijk te maken.
Werk inclusief als werkgever	**Garantiebanen (Gooise Meren)** Gemeente Gooise meren neemt zelf als werkgever ook haar verantwoordelijkheid bij het invullen van garantiebanen en het opnemen van mensen met verminderde arbeidsproductiviteit in het werknemersbestand.
	Diversiteitsbeleid (Utrecht) Met het project 'Diversiteit' werkt gemeente Utrecht aan diversiteit en inclusiviteit in het gemeentelijke personeelsbeleid. Hierin is ook oog voor mensen met een verstandelijke of langdurig psychische beperking. Met geld vanuit het Arbeidsmarkt en Opleidingsfonds (A+O fonds) Gemeenten wordt een gericht vervolg gegeven aan het diversiteitsproject door managers te trainen op diversiteit, waarbij uiteraard uitgegaan wordt van de brede definitie van 'diversiteit'.

Index Lokale Inclusie Agenda

WAT staat er in een Lokale Inclusie Agenda? De Index

Het VN-Verdrag heeft als doel dat Nederland toegankelijk en inclusief wordt voor iedereen. De samenleving moet ervoor zorgen dat de achterstanden die mensen met een beperking ervaren om volwaardig mee te kunnen doen, worden weggenomen. Maar wat betekent dat? En waar moet u als gemeente dan mee aan de slag? De Index geeft weer welke onderwerpen (de levensdomeinen) concreet aan bod moeten komen in een Lokale Inclusie Agenda, maar ook met welke inzet en uitgangspunten dat wordt gedaan.

Wanneer u naar de index kijkt, bestaat deze uit verschillende ringen die – van binnen naar buiten – voor het volgende staan:

Middelste icoon

I**edereen** doet mee. De groep mensen om wie het gaat: mensen mét en zónder beperking. Mensen met een zichtbare beperking, mensen met een niet-zichtbare beperking en mensen zonder beperking.

Via deze link is in een animatie te zien hoe we tot dit icoon zijn gekomen. Voor mensen met een visuele beperking is audiodescriptie van deze animatie beschikbaar via deze link (volgt).

Eerste ring: de uitgangspunten

Het VN-Verdrag heeft als doel dat Nederland toegankelijk en inclusief wordt voor iedereen. De samenleving moet ervoor zorgen dat de achterstanden die mensen met een beperking ervaren om volwaardig mee te kunnen doen, worden weggenomen. Het VN-Verdrag noemt daarvoor een aantal uitgangspunten die wij hebben samengevat in de woorden: **gelijkheid, solidariteit, autonomie** en **participatie**.

De implementatie van het VN-Verdrag is bedoeld om deze uitgangspunten in praktijk te brengen. Bij het maken van de Lokale Inclusie Agenda kunt u de uitgangspunten gebruiken als toetssteen: Voldoet het beleid aan deze uitgangspunten? Gaat het uit van gelijke rechten? Draagt het bij aan de autonomie van mensen met een beperking? Laat het zien dat we in de gemeenten uitgaan van solidariteit? Zorgt dit beleid ervoor dat echt iedereen kan deelnemen?

Tweede ring: de inzet

Bij het ontwikkelen van de handreiking, merkten we dat er een paar onderwerpen zijn die altijd van belang zijn, vaak zelfs noodzakelijk, om te komen tot een inclusieve samenleving. Namelijk **bewustwording, ontmoeting** en **toegankelijkheid**.

- is nodig om inwoners en medewerkers van een gemeente zich te laten realiseren dat er drempels in de samenleving zijn voor mensen met een beperking.
- tussen mensen met en zonder beperking zorgt ervoor dat er begrip ontstaat voor de verschillende perspectieven van waaruit mensen denken. Mensen met en mensen zonder beperking.
- is altijd een eerste voorwaarde om mee te kunnen doen. Wanneer het OV niet rolstoeltoegankelijk is, kun je niet naar je werk. Wanneer afspraken bij de gemeente alleen telefonisch gemaakt kunnen worden, kun je met een gehoorbeperking geen afspraken maken. Het moet dus voor iedereen mogelijk zijn ergens (letterlijk) toegang te krijgen en ook weer veilig weg te gaan (uitgankelijkheid).

De buitenste ring: de levensdomeinen

Een inclusieve samenleving heeft betrekking op verschillende aspecten van het leven van inwoners. In de Index onderscheiden we zes levensdomeinen die voor iedereen van belang zijn: **onderwijs & ontwikkeling**, **thuis**, **werk & inkomen**, **vrije tijd**, **vervoer** en **welzijn, gezondheid & ondersteuning**.

De index laat zien welke aspecten van belang zijn bij de verschillende levensdomeinen en waar u als gemeente concreet aan kunt werken om belemmeringen op de verschillende onderdelen weg te nemen. Daarbij zijn ter inspiratie concrete voorbeelden opgenomen van de inzet van verschillende gemeenten en/of andere partijen op deze onderdelen.

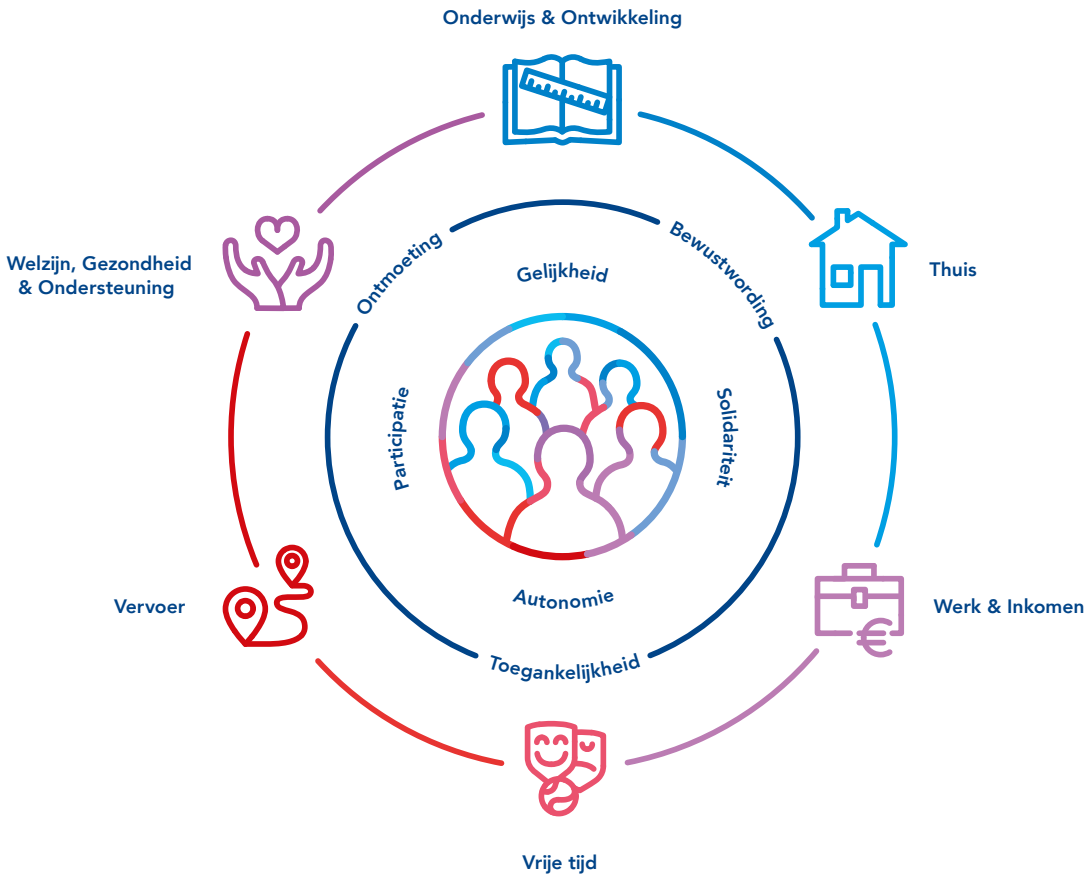

Uitgangspunten

Het VN-Verdrag heeft als doel dat Nederland toegankelijk en inclusief wordt voor iedereen. De samenleving moet ervoor zorgen dat de achterstanden die mensen met een beperking ervaren om volwaardig mee te kunnen doen, worden weggenomen. Het VN-Verdrag noemt daarvoor een aantal uitgangspunten die wij hebben samengevat in de woorden: **gelijkheid, solidariteit, autonomie en participatie**.

De implementatie van het VN-Verdrag is bedoeld om deze uitgangspunten in praktijk te brengen. Bij het maken van de Lokale Inclusie Agenda kunt u de uitgangspunten gebruiken als toetssteen: Voldoet het beleid aan deze uitgangspunten? Gaat het uit van gelijke rechten? Draagt het bij aan de autonomie van mensen met een beperking? Laat het zien dat we in de gemeenten uitgaan van solidariteit? Zorgt dit beleid ervoor dat echt iedereen kan deelnemen?

Gelijkwaardigheid

Mensen met en zonder beperking hebben dezelfde rechten.

Wat zegt het VN-verdrag?

Artikel 1

Doelstelling

Doel van dit Verdrag is het volledige genot door alle personen met een handicap van alle mensenrechten en fundamentele vrijheden op voet van gelijkheid te bevorderen, beschermen en waarborgen, en ook de eerbiediging van hun inherente waardigheid te bevorderen. Personen met een handicap omvat personen met langdurige fysieke, mentale, intellectuele of zintuiglijke beperkingen die hen in wisselwerking met diverse drempels kunnen beletten volledig, effectief en op voet van gelijkheid met anderen te participeren in de samenleving.

Artikel 3

Algemene beginselen

De grondbeginselen van dit Verdrag zijn:

a. Respect voor de inherente waardigheid, persoonlijke autonomie, met inbegrip van de vrijheid zelf keuzes te maken en de onafhankelijkheid van personen;
b. Non-discriminatie;
c. Volledige en daadwerkelijke participatie in, en opname in de samenleving;
d. Respect voor verschillen en aanvaarding dat personen met een handicap deel uitmaken van de mensheid en menselijke diversiteit;
e. Gelijke kansen;
f. Toegankelijkheid;
g. Gelijkheid van man en vrouw;
h. Respect voor de zich ontwikkelende capaciteiten van kinderen met een handicap en eerbiediging van het recht van kinderen met een handicap op het behoud van hun eigen identiteit.

Artikel 12

Gelijkheid voor de wet

1. De Staten die Partij zijn bevestigen opnieuw dat personen met een handicap overal als persoon erkend worden voor de wet.
2. De Staten die Partij zijn erkennen dat personen met een handicap op voet van gelijkheid met anderen in alle aspecten van het leven handelingsbekwaam zijn.
3. De Staten die Partij zijn nemen passende maatregelen om personen met een handicap toegang te verschaffen tot de ondersteuning die zij mogelijk behoeven bij de uitoefening van hun handelingsbekwaamheid.
4. De Staten die Partij zijn waarborgen dat alle maatregelen die betrekking hebben op de uitoefening van handelingsbekwaamheid, voorzien in passende en doeltreffende waarborgen in overeenstemming met het internationale recht inzake de mensenrechten om misbruik te voorkomen. Deze waarborgen dienen te verzekeren dat maatregelen met betrekking tot de uitoefening van handelingsbekwaamheid de rechten, wil en voorkeuren van de desbetreffende persoon respecteren, vrij zijn van conflicterende belangen of

onbehoorlijke beïnvloeding, proportioneel zijn en toegesneden op de omstandigheden van de persoon in kwestie, van toepassing zijn gedurende een zo kort mogelijke periode en onderworpen zijn aan een regelmatige beoordeling door een bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of gerechtelijke instantie. De waarborgen dienen evenredig te zijn aan de mate waarin deze maatregelen van invloed zijn op de rechten en belangen van de persoon in kwestie.

5. Met inachtneming van de bepalingen van dit artikel nemen de Staten die Partij zijn alle passende en doeltreffende maatregelen om de gelijke rechten te garanderen van personen met een handicap op eigendom of het erven van vermogen en te waarborgen dat zij hun eigen financiële zaken kunnen behartigen en op voet van gelijkheid toegang hebben tot bankleningen, hypotheken en andere vormen van financiële kredietverstrekking en verzekeren zij dat het vermogen van personen met een handicap hen niet willekeurig wordt ontnomen.

Participatie

Kinderen en volwassenen met een handicap doen mee.

Wat zegt het VN-verdrag?

Artikel 1

Doelstelling

Doel van dit Verdrag is het volledige genot door alle personen met een handicap van alle mensenrechten en fundamentele vrijheden op voet van gelijkheid te bevorderen, beschermen en waarborgen, en ook de eerbiediging van hun inherente waardigheid te bevorderen. Personen met een handicap omvat personen met langdurige fysieke, mentale, intellectuele of zintuiglijke beperkingen die hen in wisselwerking met diverse drempels kunnen beletten volledig, effectief en op voet van gelijkheid met anderen te participeren in de samenleving.

Artikel 3

Algemene beginselen

De grondbeginselen van dit Verdrag zijn:

a. Respect voor de inherente waardigheid, persoonlijke autonomie, met inbegrip van de vrijheid zelf keuzes te maken en de onafhankelijkheid van personen;
b. Non-discriminatie;
c. Volledige en daadwerkelijke participatie in, en opname in de samenleving;
d. Respect voor verschillen en aanvaarding dat personen met een handicap deel uitmaken van de mensheid en menselijke diversiteit;
e. Gelijke kansen;
f. Toegankelijkheid;
g. Gelijkheid van man en vrouw;
h. Respect voor de zich ontwikkelende capaciteiten van kinderen met een handicap en eerbiediging van het recht van kinderen met een handicap op het behoud van hun eigen identiteit.

Eigen regie

Mensen met een beperking maken zelfstandig besluiten of worden ondersteund als zij daartoe niet in staat zijn.

Wat zegt het VN-verdrag?

Artikel 1

Doelstelling

Doel van dit Verdrag is het volledige genot door alle personen met een handicap van alle mensenrechten en fundamentele vrijheden op voet van gelijkheid te bevorderen, beschermen en waarborgen, en ook de eerbiediging van hun inherente waardigheid te bevorderen. Personen met een handicap omvat personen met langdurige fysieke, mentale, intellectuele of zintuiglijke beperkingen die hen in wisselwerking met diverse drempels kunnen beletten volledig, effectief en op voet van gelijkheid met anderen te participeren in de samenleving.

Artikel 3
Algemene beginselen
De grondbeginselen van dit Verdrag zijn:
a. Respect voor de inherente waardigheid, persoonlijke autonomie, met inbegrip van de vrijheid zelf keuzes te maken en de onafhankelijkheid van personen;
b. Non-discriminatie;
c. Volledige en daadwerkelijke participatie in, en opname in de samenleving;
d. Respect voor verschillen en aanvaarding dat personen met een handicap deel uitmaken van de mensheid en menselijke diversiteit;
e. Gelijke kansen;
f. Toegankelijkheid;
g. Gelijkheid van man en vrouw;
h. Respect voor de zich ontwikkelende capaciteiten van kinderen met een handicap en eerbiediging van het recht van kinderen met een handicap op het behoud van hun eigen identiteit.

Solidariteit

Er is sprake van acceptatie en betrokkenheid tussen mensen met en zonder beperking.

Wat zegt het VN-verdrag?

Artikel 1
Doelstelling
Doel van dit Verdrag is het volledige genot door alle personen met een handicap van alle mensenrechten en fundamentele vrijheden op voet van gelijkheid te bevorderen, beschermen en waarborgen, en ook de eerbiediging van hun inherente waardigheid te bevorderen. Personen met een handicap omvat personen met langdurige fysieke, mentale, intellectuele of zintuiglijke beperkingen die hen in wisselwerking met diverse drempels kunnen beletten volledig, effectief en op voet van gelijkheid met anderen te participeren in de samenleving.

Artikel 3
Algemene beginselen
De grondbeginselen van dit Verdrag zijn:
a. Respect voor de inherente waardigheid, persoonlijke autonomie, met inbegrip van de vrijheid zelf keuzes te maken en de onafhankelijkheid van personen;
b. Non-discriminatie;
c. Volledige en daadwerkelijke participatie in, en opname in de samenleving;
d. Respect voor verschillen en aanvaarding dat personen met een handicap deel uitmaken van de mensheid en menselijke diversiteit;
e. Gelijke kansen;
f. Toegankelijkheid;
g. Gelijkheid van man en vrouw;
h. Respect voor de zich ontwikkelende capaciteiten van kinderen met een handicap en eerbiediging van het recht van kinderen met een handicap op het behoud van hun eigen identiteit.

Inzet

Bij het ontwikkelen van de handreiking, merkten we dat er een paar onderwerpen zijn die altijd van belang zijn, vaak zelfs noodzakelijk, om te komen tot een inclusieve samenleving. Namelijk **bewustwording, ontmoeting en toegankelijkheid**:

- is nodig om inwoners en medewerkers van een gemeente zich te laten realiseren dat er drempels in de samenleving zijn voor mensen met een beperking.
- tussen mensen met en zonder beperking zorgt ervoor dat er begrip ontstaat voor de verschillende perspectieven van waaruit mensen denken. Mensen met en mensen zonder beperking.
- is altijd een eerste voorwaarde om mee te kunnen doen. Wanneer het OV niet rolstoeltoegankelijk is, kun je niet naar je werk. Wanneer afspraken bij de gemeente alleen telefonisch gemaakt kunnen worden, kun je met een gehoorbeperking geen afspraken maken. Het moet dus voor iedereen mogelijk zijn ergens (letterlijk) toegang te krijgen en ook weer veilig weg te gaan (uitgankelijkheid).

Bewustwording

Voorlichting, Scholing

Voorbeelden

- Landelijk wordt jaarlijks in oktober de 'Week van de Toegankelijkheid' georganiseerd. Veel gemeenten organiseren in deze week ook lokale bewustwordingsactiviteiten.
- Gemeente Ridderkerk traint ambtenaren die veelvuldig contact hebben met inwoners in het herkennen en omgaan met mensen met een beperking.
- Zorgbelang, Buro Opaal en VN-ambassadeurs hebben een VN-receptenmap ontwikkeld als hulpmiddel om binnen gemeenten en andere organisaties te bespreken welke maatregelen je moet nemen. De receptenmap is een creatieve vertaling van twaalf artikelen uit het VN-verdrag in een eenvoudige en praktische vorm. (https://www.zorgbelanggelderland.nl/ons-werk/vn-verdrag-voor-rechten-van-mensen-met-een-beperking/)
- In Maastricht is een 'train de trainer' cursus ontwikkeld over bewustwording en bejegening van mensen met een beperking. Ervaringsdeskundigen worden opgeleid om eigen medewerkers te trainen in de omgang met mensen met een beperking. https://maastrichtvooriedereen.nl/wp-content/uploads/2018/02/Train-de-trainer-Bewustwording-Bejegening-Programma-en-draaiboek.pdf
- De gereedschapskist 'Praat met mij' geeft handvatten voor het in gesprek gaan met mensen met een verstandelijke beperking. https://www.movisie.nl/sites/default/files/bestanden/praat-met-mij/

Wat zegt het VN-verdrag?

Artikel 4

Algemene verplichtingen

1i. de training te bevorderen van vakspecialisten en personeel die werken met personen met een handicap, op het gebied van de rechten die in dit Verdrag worden erkend, teneinde de door deze rechten gewaarborgde hulp en diensten beter te kunnen verlenen.

Artikel 8

Bevordering van bewustwording

1. De Staten die Partij zijn verplichten zich onmiddellijke, doeltreffende en passende maatregelen te nemen:
   a. teneinde binnen de gehele maatschappij, waaronder ook op gezinsniveau, de bewustwording te bevorderen ten aanzien van personen met een handicap, en de eerbiediging van de rechten en waardigheid van personen met een handicap te stimuleren;
   b. om op alle terreinen van het leven stigmatisering, vooroordelen en schadelijke praktijken ten opzichte van personen met een handicap te bestrijden, met inbegrip van die gebaseerd op grond van sekse en leeftijd;
   c. om de bewustwording van de capaciteiten en bijdragen van personen met een handicap te bevorderen.

2. Maatregelen daartoe omvatten:
   a. het initiëren en handhaven van effectieve bewustwordingscampagnes om:
      i. ervoor zorg te dragen dat de samenleving openstaat voor de rechten van personen met een handicap;
      ii. een positieve beeldvorming van, en grotere sociale bewustwording ten opzichte van personen met een handicap te bevorderen;
      iii de erkenning van de vaardigheden, verdiensten en talenten van personen met een handicap en van hun bijdragen op de werkplek en arbeidsmarkt te bevorderen;
   b. het op alle niveaus van het onderwijssysteem, dus ook onder jonge kinderen, bevorderen van een respectvolle houding ten opzichte van de rechten van personen met een handicap;
   c. het aanmoedigen van alle onderdelen van de media, personen met een handicap te portretteren op een wijze die verenigbaar is met het doel van dit Verdrag;
   d. het aanmoedigen van het organiseren van programma's voor bewustwordingstrainingen met betrekking tot personen met een handicap en de rechten van personen met een handicap.

Toe- en uitgankelijkheid

Fysiek, Informatie, Sociaal

Voorbeelden

- Op alle domeinen werken gemeenten aan toegankelijkheid. Het wegnemen van knelpunten waar het gaat om fysieke ruimte. Maar ook het verbeteren van de toegankelijkheid van informatie en sociale contacten.
- De Toiletalliantie heeft een stappenplan voor gemeenten opgesteld hoe meer toegankelijke toiletten kunnen worden gerealiseerd. (https://www.waarkaniknaardewc.nl/toolkit/)
- Gemeente Goes organiseert voor medewerkers een cursus begrijpelijk taalgebruik
- Gemeente Utrechtse Heuvelrug organiseert een workshop fysieke toegankelijkheid, waarin ervaringsdeskundigen gemeentemedewerkers meenemen in de do's en dont's op het gebied van toegankelijkheid.
- Via https://scribit.tv kunnen filmpjes door vrijwilligers voorzien worden van audiodiscriptie.
- Onder andere gemeente Rotterdam maakt gebruik van enkele Beeldbrieven, brieven waarin foto's de tekst versterken en daardoor begrijpelijker zijn voor alle inwoners.
- Op het online kennisplatform Goede Kennis zijn tien tips beschikbaar voor toegankelijke communicatie: https://goedekennis.dedicon.nl/sites/default/files/Maak_open_10_tips_voor_toegankelijke_informatie.pdf

Wat zegt het VN-verdrag?

Artikel 4

Algemene verplichtingen

1h. tot het verschaffen van toegankelijke informatie aan personen met een handicap over mobiliteitshulpmiddelen, instrumenten en ondersteunende technologieën, met inbegrip van nieuwe technologieën, alsmede andere vormen van hulp, ondersteunende diensten en faciliteiten;

Artikel 9

Toegankelijkheid

1. Teneinde personen met een handicap in staat te stellen zelfstandig te leven en volledig deel te nemen aan alle facetten van het leven, nemen de Staten die Partij zijn passende maatregelen om personen met een handicap op voet van gelijkheid met anderen de toegang te garanderen tot de fysieke omgeving, tot vervoer, informatie en communicatie, met inbegrip van informatie- en communicatietechnologieën en -systemen, en tot andere voorzieningen en diensten die openstaan voor, of verleend worden aan het publiek, in zowel stedelijke als landelijke gebieden. Deze maatregelen, die mede de identificatie en bestrijding van obstakels en barrières voor de toegankelijkheid omvatten, zijn onder andere van toepassing op:
   b. informatie, communicatie en andere diensten, met inbegrip van elektronische diensten en nooddiensten.
2. De Staten die Partij zijn nemen tevens passende maatregelen om:
   f. andere passende vormen van hulp en ondersteuning aan personen met een handicap te bevorderen,

teneinde te waarborgen dat zij toegang hebben tot informatie;

g. de toegang voor personen met een handicap tot nieuwe informatie en communicatietechnologieën en -systemen, met inbegrip van het internet, te bevorderen;
h. het ontwerp, de ontwikkeling, productie en distributie van toegankelijke informatie- en communicatietechnologieën, en communicatiesystemen in een vroeg stadium te bevorderen, opdat deze technologieën en systemen tegen minimale kosten toegankelijk worden.

Artikel 21

Toegang tot informatie

De Staten die Partij zijn nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat personen met een handicap het recht op vrijheid van mening en meningsuiting kunnen uitoefenen, met inbegrip van de vrijheid om op voet van gelijkheid met anderen informatie en denkbeelden te vergaren, te ontvangen en te verstrekken middels elk communicatiemiddel van hun keuze, zoals omschreven in artikel 2 van dit Verdrag, onder meer door:

a. personen met een handicap tijdig en zonder extra kosten voor het publiek bedoelde informatie te verschaffen in toegankelijke vormen en technologieën, geschikt voor de verschillende soorten handicaps;
b. het aanvaarden en faciliteren van het gebruik van gebarentalen, braille, ondersteunende communicatie en alternatieve vormen van communicatie en alle andere toegankelijke middelen, communicatiemogelijkheden en -formats naar keuze van personen met een handicap in officiële contacten;
e. het gebruik van gebarentalen te erkennen en te bevorderen.

Wetten

Verplichte toegankelijkheid websites en apps van overheid

https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2018/02/02/wettelijke-plicht-websites-en-apps-van-overheid-toegankelijk-en-bruikbaar-voor-mensen-met-handicap

Ontmoeting

Betrokkenheid, Wederzijds begrip

Voorbeelden

- Gemeente Den Haag organiseert belevingstours samen met inwoners met een beperking
- Gemeente Utrechtse Heuvelrug organiseert dorpsbijeenkomsten over inclusie.
- In juni vindt jaarlijks de nationale Prokkelweek plaats. In deze week worden door het hele land 'Prokkels' georganiseerd. Een Prokkel is een prikkelende ontmoeting tussen iemand met en iemand zonder een verstandelijke beperking. Veel gemeenten doen mee.
- Zorg dat inwoners ook weten waar ze terecht kunnen bij (ervaren) discriminatie. Zoals het College voor de Rechten van de Mens, antidiscriminatie bureaus en apps zoals melddiscriminatie.nu

Wat zegt het VN-verdrag?

Artikel 3

Algemene beginselen

De grondbeginselen van dit Verdrag zijn:

a. Respect voor de inherente waardigheid, persoonlijke autonomie, met inbegrip van de vrijheid zelf keuzes te maken en de onafhankelijkheid van personen;
b. Non-discriminatie;
c. Volledige en daadwerkelijke participatie in, en opname in de samenleving;
d. Respect voor verschillen en aanvaarding dat personen met een handicap deel uitmaken van de mensheid en menselijke diversiteit;
e. Gelijke kansen;
f. Toegankelijkheid;
g. Gelijkheid van man en vrouw;
h. Respect voor de zich ontwikkelende capaciteiten van kinderen met een handicap en eerbiediging van het recht van kinderen met een handicap op het behoud van hun eigen identiteit.

Artikel 5

Gelijkheid en non-discriminatie

1. De Staten die Partij zijn, erkennen dat eenieder gelijk is voor de wet en zonder aanziens des persoons recht heeft op dezelfde bescherming door, en hetzelfde voordeel van de wet.
2. De Staten die Partij zijn, verbieden alle discriminatie op grond van handicap en garanderen personen met een handicap op voet van gelijkheid effectieve wettelijke bescherming tegen discriminatie op welke grond dan ook.
3. Teneinde gelijkheid te bevorderen en discriminatie uit te bannen, nemen de Staten die Partij zijn alle passende maatregelen om te waarborgen dat redelijke aanpassingen worden verricht.
4. Specifieke maatregelen die nodig zijn om de feitelijke gelijkheid van personen met een handicap te bespoedigen of verwezenlijken, worden niet aangemerkt als discriminatie in de zin van dit Verdrag.

Onderwijs & ontwikkeling

Levenslang kunnen ontwikkelen

Op het gebied van onderwijs en de rol van de gemeente denkt men in eerste instantie vaak aan de huisvesting. Gemeenten hebben inderdaad de taak toe te werken naar de verbetering van de algehele toegankelijkheid van onderwijsgebouwen. Maar er speelt meer. Ook op gebied van onder andere voorschool, lesmateriaal en begeleiding van school naar werk is specifieke aandacht nodig voor mensen met een beperking. Doe hier inspiratie op over de volgende onderwerpen: Inclusief onderwijs, Schoolgebouwen, Leven lang ontwikkelen, Voorschool, Veilig naar school en Van school naar werk.

Voorbeeld 1 - Gemeente Groningen organiseert met het onderwijs klassen waar leerlingen uit het speciaal en regulier onderwijs samen les krijgen.

Voorbeeld 2 - Gemeente Ridderkerk zorgt dat alle scholen, klassen en schoolpleinen toegankelijk zijn.

Inclusief onderwijs

Gezamenlijke ambitie met onderwijs

Voorbeelden

- Gemeente Groningen organiseert in overleg met twee basisscholen een Samen naar school klas. Dit houdt in dat kinderen met een lichamelijke en verstandelijke beperking met begeleiding bepaalde lessen samen met leerlingen uit het regulier basis onderwijs volgen.
- Gemeente Den Haag stelt samen met dienst SZW, Voortgezet Speciaal Onderwijs (VSO), MEE, CJG een (regionaal) plan van aanpak op voor een betere aansluiting school en zorg.
- Gemeente Stadskanaal heeft in Op overeenstemming Gericht Overleg (OOGO) met het onderwijs afspraken gemaakt over ondersteuningsplannen en zorgvoorzieningen in het kader van Passend onderwijs.

Wat zegt het VN-verdrag?

Artikel 8

Bevordering van bewustwording

2. Maatregelen daartoe omvatten:
   b. het op alle niveaus van het onderwijssysteem, dus ook onder jonge kinderen, bevorderen van een respectvolle houding ten opzichte van de rechten van personen met een handicap;

Artikel 24

Onderwijs

1. De Staten die Partij zijn erkennen het recht van personen met een handicap op onderwijs. Teneinde dit recht zonder discriminatie en op basis van gelijke kansen te verwezenlijken, waarborgen Staten die Partij zijn een inclusief onderwijssysteem op alle niveaus en voorzieningen voor een leven lang leren en wel met de volgende doelen:
   a. de volledige ontwikkeling van het menselijk potentieel en het gevoel van waardigheid en eigenwaarde en de versterking van de eerbiediging van mensenrechten, fundamentele vrijheden en de menselijke diversiteit;
   b. de optimale ontwikkeling door personen met een handicap van hun persoonlijkheid, talenten en creativiteit, alsmede hun mentale en fysieke mogelijkheden, naar staat van vermogen;
   c. het in staat stellen van personen met een handicap om effectief te participeren in een vrije maatschappij.
2. Bij de verwezenlijking van dit recht waarborgen de Staten die Partij zijn dat:
   a. personen met een handicap niet op grond van hun handicap worden uitgesloten van het algemene onderwijssysteem, en dat kinderen met een handicap niet op grond van hun handicap worden uitgesloten van gratis en verplicht basisonderwijs of van het voortgezet onderwijs;
   b. personen met een handicap toegang hebben tot inclusief, hoogwaardig en gratis basisonderwijs en tot voortgezet onderwijs en wel op basis van gelijkheid met anderen in de gemeenschap waarin zij leven;
   c. redelijke aanpassingen worden verschaft naar gelang de behoefte van de persoon in kwestie;
   d. personen met een handicap, binnen het algemene onderwijssysteem, de ondersteuning ontvangen die zij nodig hebben om effectieve deelname aan het onderwijs te faciliteren;
   e. doeltreffende, op het individu toegesneden, ondersteunende maatregelen worden genomen in omgevingen waarin de cognitieve en sociale ontwikkeling word geoptimaliseerd, overeenkomstig het doel van onderwijs waarbij niemand wordt uitgesloten.

Wisselwerking onderwijs & zorg

Voorbeelden

- In veel gemeenten werken sociale teams en onderwijs samen om vroegtijdig problemen en ontwikkelingsachterstanden te signaleren en aansluitend passende ondersteuning te bieden.

Wat zegt het VN-verdrag?

Artikel 8

Bevordering van bewustwording

2. Maatregelen daartoe omvatten:
   b. het op alle niveaus van het onderwijssysteem, dus ook onder jonge kinderen, bevorderen van een respectvolle houding ten opzichte van de rechten van personen met een handicap;

Artikel 24

Onderwijs

1. De Staten die Partij zijn erkennen het recht van personen met een handicap op onderwijs. Teneinde dit recht zonder discriminatie en op basis van gelijke kansen te verwezenlijken, waarborgen Staten die Partij zijn een inclusief onderwijssysteem op alle niveaus en voorzieningen voor een leven lang leren en wel met de volgende doelen:
   a. de volledige ontwikkeling van het menselijk potentieel en het gevoel van waardigheid en eigenwaarde en de versterking van de eerbiediging van mensenrechten, fundamentele vrijheden en de menselijke diversiteit;

b. de optimale ontwikkeling door personen met een handicap van hun persoonlijkheid, talenten en creativiteit, alsmede hun mentale en fysieke mogelijkheden, naar staat van vermogen;
c. het in staat stellen van personen met een handicap om effectief te participeren in een vrije maatschappij.

2. Bij de verwezenlijking van dit recht waarborgen de Staten die Partij zijn dat:
   a. personen met een handicap niet op grond van hun handicap worden uitgesloten van het algemene onderwijssysteem, en dat kinderen met een handicap niet op grond van hun handicap worden uitgesloten van gratis en verplicht basisonderwijs of van het voortgezet onderwijs;
   b. personen met een handicap toegang hebben tot inclusief, hoogwaardig en gratis basisonderwijs en tot voortgezet onderwijs en wel op basis van gelijkheid met anderen in de gemeenschap waarin zij leven;
   c. redelijke aanpassingen worden verschaft naar gelang de behoefte van de persoon in kwestie;
   d. personen met een handicap, binnen het algemene onderwijssysteem, de ondersteuning ontvangen die zij nodig hebben om effectieve deelname aan het onderwijs te faciliteren;
   e. doeltreffende, op het individu toegesneden, ondersteunende maatregelen worden genomen in omgevingen waarin de cognitieve en sociale ontwikkeling word geoptimaliseerd, overeenkomstig het doel van onderwijs waarbij niemand wordt uitgesloten.

Schoolgebouwen

Toegankelijke schoolgebouwen

Voorbeelden
- Gemeente Ridderkerk werkt aan de toegankelijkheid van scholen, klassen en schoolpleinen

Leven lang ontwikkelen

Nascholing, bijscholing en omscholing

Voorbeelden
- 't Gilde in Maastricht (Pastoor Habetsstraat 42) biedt praktijk gerichte taalcursussen.
- Gemeente Den Haag biedt (vaardigheids)trainingen voor jongeren met LVB
- Gemeente Almere kijkt hoe het burgerinitiatieven voor praktische basiseducatie, maar ook voortgezet onderwijs in dag- en avondonderwijs, kan faciliteren.

Voorschool

Consultatie, Kinderopvang, Voorschoolse educatie

Voorbeelden
- Gemeente Ridderkerk streeft naar inclusie in onderwijs vanaf de kinderopvang; kinderen met een beperking nemen deel aan reguliere kinderopvang tenzij dit een onevenredige belasting voor het kind en de kinderopvang op levert.

Veilig naar school

Leerlingvervoer, Maatjes, Training

Voorbeelden
- Met het project "Almere op de fiets" helpt Gemeente Almere leerlingen uit het speciaal onderwijs om zelfstandig aan het verkeer deel te kunnen nemen.

Van school naar werk

Verbinden onderwijs en bedrijfsleven, Stages, Loopbaanbegeleiding

Voorbeelden

- Gemeente Utrecht bemiddelt iedereen die zich meldt voor een stage. Afdelingen die een stage aanbieden aan een student met een langdurig psychische beperking krijgen een folder van de Vrijwilligerscentrale met tips voor een succesvol verloop.

Thuis

Wonen waar en hoe je wilt

Voor het creëren van een thuis is van belang dat de woning is ingericht naar de wens en bruikbaarheid van de bewoner. Het kan zijn dat daarvoor fysieke aanpassingen of begeleiding nodig zijn. Prettig wonen kan ook te maken hebben met de bereikbaarheid en de directe omgeving van de woning. Doe hier inspiratie op over hoe je dit als gemeente goed op orde kan brengen op de volgende onderwerpen: Woningaanbod, Zelfstandig wonen, Omgeving & Locatie, Eigen regie en Veiligheid.

Voorbeeld 1 - Gemeente Utrecht maakt met woningcoorperaties prestatieafspraken over rolstoelwoningen.

Voorbeeld 2 - Gemeente Gooise Meren biedt inwoners een kleine subsidie voor woningaanpassingen.

Woningaanbod

Passende woningen

Voorbeelden

- Gemeente Utrecht maakt met woningcorporaties prestatieafspraken over rolstoelwoningen.
- Het Vastgoedbedrijf van de gemeente Tilburg heeft de toegankelijkheid van ruim 100 accommodaties in kaart gebracht.
- Gemeente Gooise Meren evalueert het toewijzingssysteem van Woningnet met woningbouwcorporaties om meer passende woningen te realiseren.
- Gemeente Groningen heeft en aanbeveling Toegankelijkheid opgesteld, waarin ze een handreiking geven over hoe je bij nieuwbouw en verbouw rekening kunt houden met toegankelijkheid.

Wat zegt het VN-verdrag?

Artikel 19

Zelfstandig wonen en deel uitmaken van de maatschappij

De Staten die Partij zijn bij dit Verdrag erkennen het gelijke recht van alle personen met een handicap om in de

maatschappij te wonen met dezelfde keuzemogelijkheden als anderen en nemen doeltreffende en passende maatregelen om het personen met een handicap gemakkelijker te maken dit recht ten volle te genieten en volledig deel uit te maken van, en te participeren in de maatschappij, onder meer door te waarborgen dat:

a. personen met een handicap de kans hebben, op voet van gelijkheid met anderen, vrijelijk hun verblijfplaats te kiezen, alsmede waar en met wie zij leven, en niet verplicht zijn te leven in een bepaalde leefregeling;
b. personen met een handicap toegang hebben tot een reeks van thuis, residentiële en andere maatschappij-ondersteunende diensten, waaronder persoonlijke assistentie, noodzakelijk om het wonen en de opname in de maatschappij te ondersteunen en isolatie of uitsluiting uit de maatschappij te voorkomen;
c. d e maatschappijdiensten en -faciliteiten voor het algemene publiek op voet van gelijkheid beschikbaar zijn voor personen met een handicap en beantwoorden aan hun behoeften.

Artikel 28

Behoorlijke levensstandaard en sociale bescherming

1. De Staten die Partij zijn erkennen het recht van personen met een handicap op een behoorlijke levensstandaard voor henzelf en voor hun gezinnen, met inbegrip van voldoende voeding, kleding en huisvesting en op de voortdurende verbetering van hun levensomstandigheden, en nemen passende maatregelen om de verwezenlijking van dit recht zonder discriminatie op grond van handicap te beschermen en te bevorderen.
2. De Staten die Partij zijn erkennen het recht van personen met een handicap op sociale bescherming en op het genot van dat recht zonder discriminatie op grond van handicap, en nemen passende maatregelen om de verwezenlijking van dat recht te waarborgen en te stimuleren, met inbegrip van maatregelen om:
   d. de toegang voor personen met een handicap te waarborgen tot volkshuisvestingsprogramma's;

Wetten

Wmo

Daarnaast vraagt de Wmo van gemeenten hun inwoners te helpen bij het zelfstandig (blijven) wonen.
Door middel van aanpassingen in het huis (bijvoorbeeld een traplift of aangepaste keuken) en door ondersteuningen (zoals hulp met het huishouden). Hierbij is het van belang dat er gekeken wordt naar de individuele situatie van de aanvrager. Dezelfde oplossing is niet voor iedere twee personen de beste. En wanneer er bij nieuwbouw direct al rekening wordt gehouden met algemene standaarden voor personen met een beperking, kunnen aanpassingen op grond van de Wmo afnemen.

Zelfstandig wonen

Woningaanpassingen

Voorbeelden

- Gemeente Gooise Meren biedt inwoners een kleine subsidie voor woningaanpassingen.
- Inwoners in gemeente Gooise meren kunnen zich tot de gemeente wenden als zij problemen ervaren met het zelfstandig wonen. Een consulent gaat op huisbezoek om het probleem in kaart te brengen.
- Gemeente Groningen heeft een convenant opgesteld met zorginstanties, woningcorporaties en buurgemeenten, waarin afspraken zijn gemaakt om gezamenlijkheid oplossingen te vinden zodat inwoners met een psychische kwetsbaarheid en jongeren met een beperking binnen drie maanden zelfstandige huisvesting hebben.
- Gemeente Groningen heeft een vast bestuurlijk overleg met de woningcorporaties in de stad, waarin ze afspraken maken over hoe ze de stad inrichten. Jaarlijks maakt de gemeente prestatie-afspraken met de corporaties.

Wat zegt het VN-verdrag?

Artikel 19

Zelfstandig wonen en deel uitmaken van de maatschappij

De Staten die Partij zijn bij dit Verdrag erkennen het gelijke recht van alle personen met een handicap om in de

maatschappij te wonen met dezelfde keuzemogelijkheden als anderen en nemen doeltreffende en passende maatregelen om het personen met een handicap gemakkelijker te maken dit recht ten volle te genieten en volledig deel uit te maken van, en te participeren in de maatschappij, onder meer door te waarborgen dat:

a. personen met een handicap de kans hebben, op voet van gelijkheid met anderen, vrijelijk hun verblijfplaats te kiezen, alsmede waar en met wie zij leven, en niet verplicht zijn te leven in een bepaalde leefregeling;
b. personen met een handicap toegang hebben tot een reeks van thuis, residentiële en andere maatschappij-ondersteunende diensten, waaronder persoonlijke assistentie, noodzakelijk om het wonen en de opname in de maatschappij te ondersteunen en isolatie of uitsluiting uit de maatschappij te voorkomen;
c. de maatschappijdiensten en -faciliteiten voor het algemene publiek op voet van gelijkheid beschikbaar zijn voor personen met een handicap en beantwoorden aan hun behoeften.

Wetten

Wmo
Daarnaast vraagt de Wmo van gemeenten hun inwoners te helpen bij het zelfstandig (blijven) wonen. Door middel van aanpassingen in het huis (bijvoorbeeld een traplift of aangepaste keuken) en door ondersteuningen (zoals hulp met het huishouden).
Hierbij is het van belang dat er gekeken wordt naar de individuele situatie van de aanvrager. Dezelfde oplossing is niet voor iedere twee personen de beste. En wanneer er bij nieuwbouw direct al rekening wordt gehouden met algemene standaarden voor personen met een beperking, kunnen aanpassingen op grond van de Wmo afnemen.

Wonen met zorg en ondersteuning

Voorbeelden
- Gemeente Den Haag kent sinds 1 januari 2016 de subsidieregeling "stimuleren initiatieven voor groepswonen Den haag 2016". Met deze regeling worden middelen beschikbaar gesteld om groepswooninitiatieven van ouderen en mensen met een beperking te stimuleren.

Wat zegt het VN-verdrag?

Artikel 19
Zelfstandig wonen en deel uitmaken van de maatschappij
De Staten die Partij zijn bij dit Verdrag erkennen het gelijke recht van alle personen met een handicap om in de maatschappij te wonen met dezelfde keuzemogelijkheden als anderen en nemen doeltreffende en passende maatregelen om het personen met een handicap gemakkelijker te maken dit recht ten volle te genieten en volledig deel uit te maken van, en te participeren in de maatschappij, onder meer door te waarborgen dat:
a. personen met een handicap de kans hebben, op voet van gelijkheid met anderen, vrijelijk hun verblijfplaats te kiezen, alsmede waar en met wie zij leven, en niet verplicht zijn te leven in een bepaalde leefregeling;
b. personen met een handicap toegang hebben tot een reeks van thuis, residentiële en andere maatschappij-ondersteunende diensten, waaronder persoonlijke assistentie, noodzakelijk om het wonen en de opname in de maatschappij te ondersteunen en isolatie of uitsluiting uit de maatschappij te voorkomen;
c. de maatschappijdiensten en -faciliteiten voor het algemene publiek op voet van gelijkheid beschikbaar zijn voor personen met een handicap en beantwoorden aan hun behoeften.

Wetten

Wmo
Daarnaast vraagt de Wmo van gemeenten hun inwoners te helpen bij het zelfstandig (blijven) wonen. Door middel van aanpassingen in het huis (bijvoorbeeld een traplift of aangepaste keuken) en door ondersteuningen (zoals hulp met het huishouden). Hierbij is het van belang dat er gekeken wordt naar de individuele situatie van de aanvrager. Dezelfde oplossing is niet voor iedere twee personen de beste. En wanneer er bij nieuwbouw direct al rekening wordt gehouden met algemene standaarden voor personen met een beperking, kunnen aanpassingen op grond van de Wmo afnemen.

Omgeving & Locatie

Bereikbaarheid, Sociale omgeving

Voorbeelden

- Gemeente Almere werkt aan een overzichtkaart van gerealiseerde en geplande woonlocaties voor inwoners met beperking.
- Gemeente Gooise meren houdt bij verhuizing rekening met nabijheid van eventuele mantelzorgers. Zo is het vanuit de Wmo mogelijk een mantelzorgwoning te plaatsen bij de mantelzorger in de tuin.
- Als er een nieuwe woonwijk wordt gebouwd in gemeente Katwijk, dan wordt bij het ontwerp de van de woonwijk rekening gehouden met mensen met een beperking.
- Gemeente Apeldoorn is gestart met de campagne 'Welkom in de woonomgeving' die erop gericht is om de acceptatie van mensen met een psychische kwetsbaarheid in de buurt te bevorderen.

Eigen regie

Levensloopbestendige woningen, Recht van verhuizen

Voorbeelden

- Gemeente Berkelland helpt 50+ ers op weg bij het levensloopbestendig maken van hun woningen om langer, veiliger, gezonder en comfortabel thuis te kunnen blijven wonen. Via de regietafel wonen en zorg is in 2017 ook onderzoek gedaan naar vraag- en aanbodontwikkeling voor mensen met een beperking.
- Gemeente Gooise Meren biedt verhuisbegeleiding die kan helpen bij het zoeken naar een geschikte woning in de sociale dan wel particuliere huursector.
- Met de bewustwordingscampagne "Lang Zult u Wonen" stimuleert gemeente Groningen huiseigenaren om hun woning zodanig aan te passen dat ze er langer veilig en comfortabel kunnen blijven wonen.

Veiligheid

Handelwijze bij calamiteiten

Voorbeelden

- Het Steunpunt Gemeente Utrecht stimuleert het laten maken van crisiskaarten, waarin staat beschreven hoe mensen moeten handelen bij een crisis.

Werk & Inkomen

Maatschappelijke betekenis hebben

Het hebben van werk kan het gevoel van maatschappelijke betekenis sterk vergroten. Net zo goed voor mensen met als voor mensen zonder beperking. Bovendien draagt het voor een belangrijk deel bij aan het inkomen, waar zowel de nodige als de leuke activiteiten van betaald kunnen worden. Hoe zorg je er als gemeente voor dat je dit goed inricht? Doe hier inspiratie op over de volgende onderwerpen: Begeleiding naar werk, Aangepast werk, Besteedbaar inkomen, Maatschappelijk rendement, Een Duurzame baan en Werkplek.

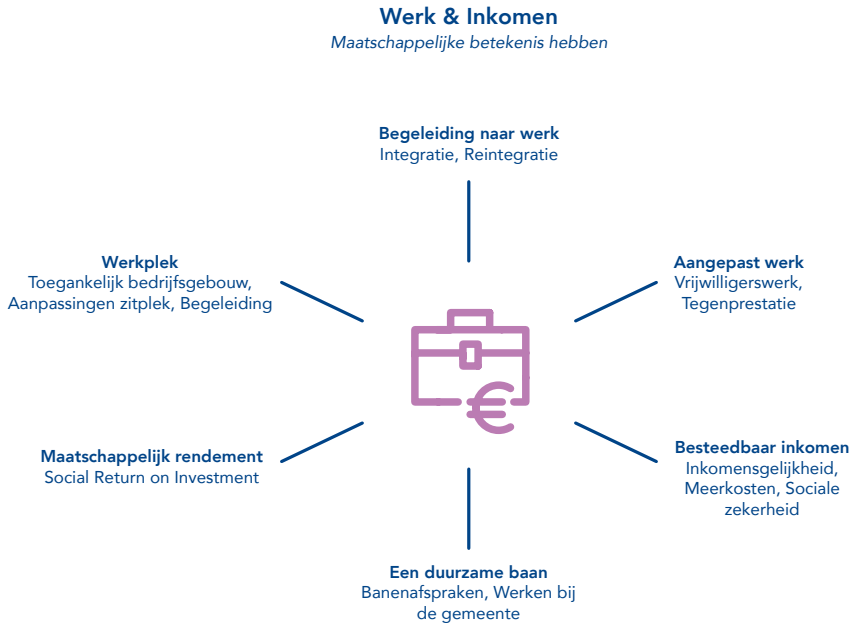

Voorbeeld 1 - Gemeente Almere creëert meer banen voor mensen met een beperking bij de gemeente.

Voorbeeld 2 - Gemeente Berkelland stelt samen met netwerkpartners stages en werkplekken beschikbaar voor inwoners met een beperking.

Begeleiding naar werk

(Re)Integratie

Voorbeelden

- Gemeenten zetten zich in om passend werk te vinden voor mensen met een beperking.

Wat zegt het VN-verdrag?

Artikel 27

Werk en werkgelegenheid

1. De Staten die Partij zijn erkennen het recht van personen met een handicap op werk, op voet van gelijkheid met anderen; dit omvat het recht op de mogelijkheid in het levensonderhoud te voorzien door middel van in vrijheid gekozen of aanvaard werk op een arbeidsmarkt en in een werkomgeving die open zijn, waarbij niemand wordt uitgesloten, en die toegankelijk zijn voor personen met een handicap. De Staten die Partij zijn waarborgen en bevorderen de verwezenlijking van het recht op werk, met inbegrip van personen die

gehandicapt raken tijdens de uitoefening van hun functie, door het nemen van passende maatregelen, onder meer door middel van wetgeving, teneinde onder andere:

d. personen met een handicap in staat te stellen effectieve toegang te krijgen tot technische en algemene beroepskeuzevoorlichtingsprogramma's, arbeidsbemiddeling, beroepsonderwijs en vervolgopleidingen;
e. de kans op werk en carrièremogelijkheden voor personen met een handicap op de arbeidsmarkt te bevorderen, alsmede hen te ondersteunen bij het vinden, verwerven en behouden van werk, dan wel de terugkeer naar werk;
f. de kansen te bevorderen om te werken als zelfstandige, op het ondernemerschap, het ontwikkelen van samenwerkingverbanden en een eigen bedrijf te beginnen;
g. personen met een handicap in dienst te nemen in de publieke sector;
h. de werkgelegenheid voor personen met een handicap in de private sector te bevorderen door middel van passend beleid en passende maatregelen, waaronder voorkeursbeleid, aanmoedigingspremies en andere maatregelen;
i. te waarborgen dat op de werkplek wordt voorzien in redelijke aanpassingen voor personen met een handicap;
j. te bevorderen dat personen met een handicap werkervaring kunnen opdoen op de vrije arbeidsmarkt;
k. de beroepsmatige en professionele re-integratie van en programma's ten behoeve van het behoud van hun baan en terugkeer naar werk voor personen met een handicap te bevorderen.

Aangepast werk

Vrijwilligerswerk, Tegenprestatie

Voorbeelden

- Voor inwoners die met blijvende zware beperkingen kampen, zet de gemeente Gooise Meren op het gebied van werk tegenprestatie, vrijwilligerswerk en (arbeidsmatige) dagbesteding in. Als bijzondere categorie kan de voorziening beschut werk worden ingezet als voor arbeidsdeelname een aangepaste en beschermde werkomgeving nodig is die van de reguliere werkgever niet gevergd kan worden.

Besteedbaar inkomen

Sociale zekerheid, behoud van inkomen

Voorbeelden

- Gemeente Berkelland verstrekt uitkeringen aan mensen die zonder die ondersteuning onder het bestaansminimum zouden leven. Daarnaast zijn er participatieregelingen, toeslagen en bijzondere bijstand waardoor het voor veel mensen mogelijk om aangesloten te blijven op de samenleving.
- Gemeente Gooise Meren wil armoede en sociaal isolement voorkomen en bestrijden door meedoen te stimuleren en extra inkomensondersteuning te bieden waar dat nodig is. De gemeente brengt in kaart hoe groot eventuele stapelingseffecten zijn van landelijke en lokale regelingen en waar nog behoefte aan is bij de doelgroep.

Wat zegt het VN-verdrag?

Artikel 28

Behoorlijke levensstandaard en sociale bescherming

1. De Staten die Partij zijn erkennen het recht van personen met een handicap op een behoorlijke levensstandaard voor henzelf en voor hun gezinnen, met inbegrip van voldoende voeding, kleding en huisvesting en op de voortdurende verbetering van hun levensomstandigheden, en nemen passende maatregelen om de verwezenlijking van dit recht zonder discriminatie op grond van handicap te beschermen en te bevorderen.
2. De Staten die Partij zijn erkennen het recht van personen met een handicap op sociale bescherming en op het genot van dat recht zonder discriminatie op grond van handicap, en nemen passende maatregelen

om de verwezenlijking van dat recht te waarborgen en te stimuleren, met inbegrip van maatregelen om:

b. de toegang voor personen met een handicap, in het bijzonder voor vrouwen, meisjes en ouderen met een handicap, tot programma's ten behoeve van sociale bescherming en het terugdringen van de armoede te waarborgen;
c. voor personen met een handicap en hun gezinnen die in armoede leven de toegang tot hulp van de Staat te waarborgen, voor aan de handicap gerelateerde kosten, met inbegrip van adequate training, advisering, financiële hulp en respijtzorg.

Een duurzame baan

Werken bij de gemeente, Baanafspraken

Voorbeelden

- Gemeenten nemen in hun (personeels)beleid op dat zij in het verlengde van de Wet Banenafspraak en Quotumregeling streven een inclusieve organisatie te zijn. Ze hebben een vastgesteld minimum percentage medewerkers met een beperking in dienst. (https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2018/11/20/kamerbrief-uitwerking-breed-offensief)
- Binnen het werkveld van Facilitair van de gemeente Doetinchem is het werk zo georganiseerd dat er mogelijkheden zijn om mensen met een (verstandelijke) beperking ook te laten deelnemen aan het arbeidsproces. Hierop zal blijvend worden ingezet.
- Gemeenten Utrecht traint managers op diversiteit.
- Meerdere gemeenten maken in het kader van social return on investment afspraken met opdrachtnemers over inclusief werkgeverschap.
- Gemeente Gooise meren sluit convenanten met werkgevers over inclusieve werkplekken. Om de bezwaren van de werkgevers weg te nemen, 'ontzorgt' de gemeente de werkgever. Dat wil zeggen dat de werkgever zo min mogelijk te maken krijgt met extra kosten of (administratieve) handelingen bij het in dienst nemen van iemand met een arbeidsbeperking.
- Gemeente Berkelland stelt samen met netwerkpartners stages en werkplekken beschikbaar voor inwoners met een beperking.
- Gemeente Amsterdam organiseert samen Sociale firma Onbeperkt aan de Slag inspiratiesessies om werkgevers te informeren over mogelijkheden om medewerkers met een beperking in dienst te nemen.

Wat zegt het VN-verdrag?

Artikel 27

Werk en werkgelegenheid

1. De Staten die Partij zijn erkennen het recht van personen met een handicap op werk, op voet van gelijkheid met anderen; dit omvat het recht op de mogelijkheid in het levensonderhoud te voorzien door middel van in vrijheid gekozen of aanvaard werk op een arbeidsmarkt en in een werkomgeving die open zijn, waarbij niemand wordt uitgesloten, en die toegankelijk zijn voor personen met een handicap. De Staten die Partij zijn waarborgen en bevorderen de verwezenlijking van het recht op werk, met inbegrip van personen die gehandicapt raken tijdens de uitoefening van hun functie, door het nemen van passende maatregelen, onder meer door middel van wetgeving, teneinde onder andere:
   d. personen met een handicap in staat te stellen effectieve toegang te krijgen tot technische en algemene beroepskeuzevoorlichtingsprogramma's, arbeidsbemiddeling, beroepsonderwijs en vervolgopleidingen;
   e. de kans op werk en carrièremogelijkheden voor personen met een handicap op de arbeidsmarkt te bevorderen, alsmede hen te ondersteunen bij het vinden, verwerven en behouden van werk, dan wel de terugkeer naar werk;
   f. de kansen te bevorderen om te werken als zelfstandige, op het ondernemerschap, het ontwikkelen van samenwerkingsverbanden en een eigen bedrijf te beginnen;
   g. personen met een handicap in dienst te nemen in de publieke sector;
   h. de werkgelegenheid voor personen met een handicap in de private sector te bevorderen door middel

van passend beleid en passende maatregelen, waaronder voorkeursbeleid, aanmoedigingspremies en andere maatregelen;

i. te waarborgen dat op de werkplek wordt voorzien in redelijke aanpassingen voor personen met een handicap;
j. te bevorderen dat personen met een handicap werkervaring kunnen opdoen op de vrije arbeidsmarkt;
k. de beroepsmatige en professionele re-integratie van en programma's ten behoeve van het behoud van hun baan en terugkeer naar werk voor personen met een handicap te bevorderen.

Wetten

Participatiewet
Daarnaast is de gemeente op grond van de Participatiewet verantwoordelijk om inwoners met een (arbeids) beperking deel te laten nemen aan de arbeidsmarkt. Gemeenten hebben daarom de verantwoordelijkheid gekregen over de uitvoering van verschillende uitkeringen en moeten ervoor zorgen dat ook mensen met een beperking deelnemen aan de arbeidsmarkt.
Het kabinet vindt het van belang dat mensen met een beperking die nu nog aan de kant staan meer kans op werk krijgen, bij voorkeur regulier werk en als dat niet mogelijk is beschut werk. Het kabinet wil dit bevorderen door invoering van het instrument loondispensatie in de Participatiewet. Voor werkgevers komt er zo een eenvoudiger instrumentarium om mensen met een beperking in dienst te nemen. Voor werknemers gaat werken met loondispensatie van meet af aan lonen. Vrijkomende middelen worden ingezet voor meer ondersteuning door gemeenten aan mensen met een beperking richting werk. Op 26 april is uitgebreid met de Tweede Kamer gesproken over de hoofdlijnennotitie loondispensatie van 27 maart 2018.Tijdens dit debat heeft de Kamer op verschillende punten gevraagd om een nadere verkenning, vooruitlopend op de voorbereiding van het wetsvoorstel. Momenteel wordt gewerkt aan deze uitwerking. Hierbij zal het kabinet met alle betrokken partijen, waaronder cliëntenorganisaties, bekijken op welke wijze dit instrument het beste kan worden vormgegeven.

Wet Banenafspraak en Quotumregeling
Gerelateerd aan de Participatiewet is de Banenafspraak. Met deze afspraak is overeengekomen dat zowel de markt als de overheid banen creëren voor personen met afstand tot de arbeidsmarkt.
De overheid heeft de gestelde doelstellingen niet gehaald, waardoor de Quotumregeling voor overheidswerkgevers in januari 2018 is ingegaan.16 Dit houdt in dat overheden een vastgesteld percentage (beginnend met 1,93%) werknemers met een (arbeids)handicap in dienst moet hebben. Meer over de Banenafspraak en Quotumregeling leest u op de webpagina VN-Verdrag Handicap van de VNG.

Werkplek

Aanpassingen werkplek, Toegankelijke bedrijfsgebouwen

Voorbeelden
- Gemeente Gooise meren sluit convenanten met werkgevers over inclusieve werkplekken. Om de bezwaren van de werkgevers weg te nemen, 'ontzorgt' de gemeente de werkgever. Dat wil zeggen dat de werkgever zo min mogelijk te maken krijgt met extra kosten voor aanpassingen of (administratieve) handelingen bij het in dienst nemen van iemand met een arbeidsbeperking.

Wat zegt het VN-verdrag?

Artikel 27
Werk en werkgelegenheid
1. De Staten die Partij zijn erkennen het recht van personen met een handicap op werk, op voet van gelijkheid met anderen; dit omvat het recht op de mogelijkheid in het levensonderhoud te voorzien door middel van in vrijheid gekozen of aanvaard werk op een arbeidsmarkt en in een werkomgeving die open zijn, waarbij niemand wordt uitgesloten, en die toegankelijk zijn voor personen met een handicap. De Staten die Partij zijn waarborgen en bevorderen de verwezenlijking van het recht op werk, met inbegrip van personen die

gehandicapt raken tijdens de uitoefening van hun functie, door het nemen van passende maatregelen, onder meer door middel van wetgeving, teneinde onder andere:

d. personen met een handicap in staat te stellen effectieve toegang te krijgen tot technische en algemene beroepskeuzevoorlichtingsprogramma's, arbeidsbemiddeling, beroepsonderwijs en vervolgopleidingen;
e. de kans op werk en carrièremogelijkheden voor personen met een handicap op de arbeidsmarkt te bevorderen, alsmede hen te ondersteunen bij het vinden, verwerven en behouden van werk, dan wel de terugkeer naar werk;
f. de kansen te bevorderen om te werken als zelfstandige, op het ondernemerschap, het ontwikkelen van samenwerkingverbanden en een eigen bedrijf te beginnen;
g. personen met een handicap in dienst te nemen in de publieke sector;
h. de werkgelegenheid voor personen met een handicap in de private sector te bevorderen door middel van passend beleid en passende maatregelen, waaronder voorkeursbeleid, aanmoedigingspremies en andere maatregelen;
i. te waarborgen dat op de werkplek wordt voorzien in redelijke aanpassingen voor personen met een handicap;
j. te bevorderen dat personen met een handicap werkervaring kunnen opdoen op de vrije arbeidsmarkt;
k. de beroepsmatige en professionele re-integratie van en programma's ten behoeve van het behoud van hun baan en terugkeer naar werk voor personen met een handicap te bevorderen.

Vrije tijd

Kunnen doen wat je wilt

In hun vrije tijd kunnen inwoners aan allerhande activiteiten deelnemen en locaties bezoeken. Op verschillende terreinen heeft de gemeente verschillende rollen, maar overal valt te werken aan verbetering van de toegankelijkheid (sociaal, fysiek en informatief). Doe hier inspiratie op over hoe je als gemeente kunt organiseren en stimuleren dat ook mensen met een beperking kunnen deelnemen op de volgende onderwerpen: Winkels & Horeca, Spelen en sporten, Cultuur & Evenementen, Burgerschap, Openbare gebouwen, Informatie en Natuur.

Voorbeeld 1 - Veel gemeenten bieden informatie over toegankelijkheid aan via de website www.ongehinderd.nl.

Voorbeeld 2 - Gemeente Almere heeft toegankelijkheidseisen opgenomen bij de verstrekking van vergunning voor evenementen.

Winkels & Horeca

Toegankelijkheid

Voorbeelden

- Gemeente Nijkerk deelt pluimen uit aan organisaties die een voorbeeld zijn op het gebied van toegankelijkheid.
- Gemeente Doetinchem gaat na of toiletten in restaurants en winkels toegankelijk zijn voor rolstoelgebruikers. Als dit het geval is wordt dit vermeld op de gemeentelijke website.
- Tijdens de Week van de Toegankelijkheid heeft het Bredaas Centrum Gehandicaptenbeleid een 'drempelactie' uitgevoerd, door bij een vijftal ondernemers in de binnenstad een zogenaamde drempelhulp aan te leggen. Deze activiteit is gefinancierd door ING en de Gemeente Breda.
- Gemeente Breda richt een informatiepunt in voor ondernemers en instellingen, waar zij terecht kunnen met vragen over het verbeteren van hun toegankelijkheid.
- Diverse gemeenten hebben regels voor toegankelijkheid opgenomen in het bouwbesluit, en toetsen vergunningen hierop.
- Gemeente Ameland inventariseert de toegankelijkheid van alle ondernemingen op het eiland.
- Rotterdam heeft in de "Zeiknota" plannen vastgelegd om openbare toiletten te faciliteren. Bijvoorbeeld door horecagelegenheden een kleine vergoeding te geven voor de tegenprestatie het toilet open te stellen voor eenieder, ook zonder consumptie.

Wat zegt het VN-verdrag?

Artikel 9

Toegankelijkheid

1. Teneinde personen met een handicap in staat te stellen zelfstandig te leven en volledig deel te nemen aan alle facetten van het leven, nemen de Staten die Partij zijn passende maatregelen om personen met een handicap op voet van gelijkheid met anderen de toegang te garanderen tot de fysieke omgeving, tot vervoer, informatie en communicatie, met inbegrip van informatie- en communicatietechnologieën en -systemen, en tot andere voorzieningen en diensten die openstaan voor, of verleend worden aan het publiek, in zowel stedelijke als landelijke gebieden. Deze maatregelen, die mede de identificatie en bestrijding van obstakels en barrières voor de toegankelijkheid omvatten, zijn onder andere van toepassing op:
   a. gebouwen, wegen, vervoer en andere voorzieningen in gebouwen en daarbuiten, met inbegrip van scholen, huisvesting, medische voorzieningen en werkplekken;
2. De Staten die Partij zijn nemen tevens passende maatregelen om:
   b. te waarborgen dat private instellingen die faciliteiten en diensten die openstaan voor, of verleend worden aan het publiek aanbieden, zich rekenschap geven van alle aspecten van de toegankelijkheid voor personen met een handicap;

Artikel 21

Vrijheid van mening en meningsuiting en toegang tot informatie

De Staten die Partij zijn nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat personen met een handicap het recht op vrijheid van mening en meningsuiting kunnen uitoefenen, met inbegrip van de vrijheid om op voet van gelijkheid met anderen informatie en denkbeelden te vergaren, te ontvangen en te verstrekken middels elk communicatiemiddel van hun keuze, zoals omschreven in artikel 2 van dit Verdrag, onder meer door:

c. private instellingen die diensten verlenen aan het publiek, ook via het internet, aan te sporen informatie en diensten ook in voor personen met een handicap toegankelijke en bruikbare vorm te verlenen;
d. de massamedia, met inbegrip van informatieverstrekkers via het internet, aan te moedigen hun diensten toegankelijk te maken voor personen met een handicap;
e. het gebruik van gebarentalen te erkennen en te bevorderen.

Artikel 30

Deelname aan het culturele leven, recreatie, vrijetijdsbesteding en sport

1. De Staten die Partij zijn erkennen het recht van personen met een handicap op voet van gelijkheid met anderen deel te nemen aan het culturele leven en nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat personen met een handicap:
   c. toegang hebben tot plaatsen voor culturele uitvoeringen of diensten, zoals theaters, musea, bioscopen, bibliotheken en dienstverlening op het gebied van toerisme en zo veel mogelijk toegang tot monumenten en plaatsen van nationaal cultureel belang.
4. Personen met een handicap hebben op voet van gelijkheid met anderen recht op erkenning en ondersteuning van hun specifieke culturele en taalkundige identiteit, met inbegrip van gebarentalen en de dovencultuur.
5. Teneinde personen met een handicap in staat te stellen op voet van gelijkheid met anderen deel te nemen aan recreatie, vrijetijdsbesteding en sportactiviteiten, nemen de Staten die Partij zijn passende maatregelen:
   c. teneinde te waarborgen dat personen met een handicap toegang hebben tot sport-, recreatie- en toeristische locaties;
   e. teneinde te waarborgen dat personen met een handicap toegang hebben tot diensten van degenen die betrokken zijn bij de organisatie van recreatie-, toeristische, vrijetijds- en sportactiviteiten.

Wetten

Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte

1. Onderscheid is verboden bij het aanbieden van of verlenen van toegang tot goederen of diensten en bij het sluiten, uitvoeren of beëindigen van overeenkomsten ter zake, alsmede bij het geven van loopbaanoriëntatie en advies of voorlichting over school- of beroepskeuze, indien dit geschiedt:
   a. in de uitoefening van een beroep of bedrijf;
   b. door de openbare dienst;

c. door instellingen die werkzaam zijn op het gebied van volkshuisvesting, welzijn, gezondheidszorg, cultuur of onderwijs of
d. door natuurlijke personen die niet handelen in de uitoefening van een beroep of bedrijf, voor zover het aanbod in het openbaar geschiedt.

Om aan de verplichtingen van het Verdrag te voldoen, is de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte (Wgbh/cz), gericht op onderwijs, arbeid, wonen en openbaar vervoer, nu uitgebreid met goederen en diensten.
Voor aanbieders van goederen en diensten geldt dat het VN-Verdrag hen verplicht tot het treffen van redelijke aanpassingen in een specifieke situatie. De Wgbh/cz legt geen algemene verplichting op tot het treffen van doeltreffende aanpassingen, maar een verplichting die afhankelijk van de individuele situatie specifiek ingevuld moet worden. Zo wordt voorkomen dat ondernemers grote investeringen moeten doen. De wet verbindt drie voorwaarden aan de doeltreffende aanpassingen:
1. De aanpassing moet geschikt zijn (hij neemt de belemmering weg);
2. De aanpassing moet noodzakelijk zijn (hetzelfde doel kan niet op een andere manier worden bereikt);
3. De aanpassing vormt geen onevenredige belasting.

Nederland maakt de Wet Gelijke Behandeling op grond van Handicap en Chronische Ziekte (WGBH/CZ).
Daarin staat:
Alle goederen en diensten moeten toegankelijk en bruikbaar zijn voor mensen met een handicap. Bijvoorbeeld:
- iedereen moet een laptop of telefoon kunnen gebruiken
- iedereen moet een gebruiksaanwijzing kunnen lezen. Dus die gebruiksaanwijzing is er ook met makkelijke woorden of in braille
- websites zijn toegankelijk. Dus de informatie is makkelijk te vinden en makkelijk te begrijpen.
- iedereen kan pinnen of een brief in de bus doen.
- iedereen kan naar binnen in winkels, scholen, bank, bioscoop, klaverjasclub, tijdschriften, webwinkel.
- iedereen kan mee met de trein of metro.
- iedereen kan een krant of tijdschrift lezen.
- iedereen moet bij de huisarts, tandarts naar binnen kunnen en geholpen worden.
- iedereen kan bijeenkomsten van politieke partijen kunnen bijwonen.

Bejegening

Voorbeelden
- In gesprekken met Centrummanagement Maastricht, horeca, ondernemers, etc. wordt ingegaan op het belang van een positieve bejegening. Tevens wordt er aandacht gevraagd voor de 'toegankelijkheid van en doorgang in de winkel' én de noodzaak van mobiele pinautomaten. Er wordt informatie verstrekt aan winkeliers en horeca over de wijze waarop ze aan de toegankelijkheid kunnen werken, denk hierbij bijvoorbeeld aan de criteria voor het Nederlands Keurmerk voor Toegankelijkheid.

Wat zegt het VN-verdrag?

Artikel 9
Toegankelijkheid
1. Teneinde personen met een handicap in staat te stellen zelfstandig te leven en volledig deel te nemen aan alle facetten van het leven, nemen de Staten die Partij zijn passende maatregelen om personen met een handicap op voet van gelijkheid met anderen de toegang te garanderen tot de fysieke omgeving, tot vervoer, informatie en communicatie, met inbegrip van informatie- en communicatietechnologieën en -systemen, en tot andere voorzieningen en diensten die openstaan voor, of verleend worden aan het publiek, in zowel stedelijke als landelijke gebieden. Deze maatregelen, die mede de identificatie en bestrijding van obstakels en barrières voor de toegankelijkheid omvatten, zijn onder andere van toepassing op:
   a. gebouwen, wegen, vervoer en andere voorzieningen in gebouwen en daarbuiten, met inbegrip van scholen, huisvesting, medische voorzieningen en werkplekken;
2. De Staten die Partij zijn nemen tevens passende maatregelen om:
   b. te waarborgen dat private instellingen die faciliteiten en diensten die openstaan voor, of verleend worden aan het publiek aanbieden, zich rekenschap geven van alle aspecten van de toegankelijkheid voor personen met een handicap;

Artikel 21

Vrijheid van mening en meningsuiting en toegang tot informatie

De Staten die Partij zijn nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat personen met een handicap het recht op vrijheid van mening en meningsuiting kunnen uitoefenen, met inbegrip van de vrijheid om op voet van gelijkheid met anderen informatie en denkbeelden te vergaren, te ontvangen en te verstrekken middels elk communicatiemiddel van hun keuze, zoals omschreven in artikel 2 van dit Verdrag, onder meer door:

c. private instellingen die diensten verlenen aan het publiek, ook via het internet, aan te sporen informatie en diensten ook in voor personen met een handicap toegankelijke en bruikbare vorm te verlenen;
d. de massamedia, met inbegrip van informatieverstrekkers via het internet, aan te moedigen hun diensten toegankelijk te maken voor personen met een handicap;
e. het gebruik van gebarentalen te erkennen en te bevorderen.

Artikel 30

Deelname aan het culturele leven, recreatie, vrijetijdsbesteding en sport

1. De Staten die Partij zijn erkennen het recht van personen met een handicap op voet van gelijkheid met anderen deel te nemen aan het culturele leven en nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat personen met een handicap:
   c. toegang hebben tot plaatsen voor culturele uitvoeringen of diensten, zoals theaters, musea, bioscopen, bibliotheken en dienstverlening op het gebied van toerisme en zo veel mogelijk toegang tot monumenten en plaatsen van nationaal cultureel belang.
4. Personen met een handicap hebben op voet van gelijkheid met anderen recht op erkenning en ondersteuning van hun specifieke culturele en taalkundige identiteit, met inbegrip van gebarentalen en de dovencultuur.
5. Teneinde personen met een handicap in staat te stellen op voet van gelijkheid met anderen deel te nemen aan recreatie, vrijetijdsbesteding en sportactiviteiten, nemen de Staten die Partij zijn passende maatregelen:
   c. teneinde te waarborgen dat personen met een handicap toegang hebben tot sport-, recreatie- en toeristische locaties;
   e. teneinde te waarborgen dat personen met een handicap toegang hebben tot diensten van degenen die betrokken zijn bij de organisatie van recreatie-, toeristische, vrijetijds- en sportactiviteiten.

Wetten

Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte

Om aan de verplichtingen van het Verdrag te voldoen, is de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte (Wgbh/cz), gericht op onderwijs, arbeid, wonen en openbaar vervoer, nu uitgebreid met goederen en diensten.

Voor aanbieders van goederen en diensten geldt dat het VN-Verdrag hen verplicht tot het treffen van redelijke aanpassingen in een specifieke situatie. De Wgbh/cz legt geen algemene verplichting op tot het treffen van doeltreffende aanpassingen, maar een verplichting die afhankelijk van de individuele situatie specifiek ingevuld moet worden. Zo wordt voorkomen dat ondernemers grote investeringen moeten doen. De wet verbindt drie voorwaarden aan de doeltreffende aanpassingen:

1. De aanpassing moet geschikt zijn (hij neemt de belemmering weg);
2. De aanpassing moet noodzakelijk zijn (hetzelfde doel kan niet op een andere manier worden bereikt);
3. De aanpassing vormt geen onevenredige belasting.

Spelen en sporten

Sportaanbod

Voorbeelden

- Veel gemeenten ontwikkelen in samenwerking met sportverenigingen sportaanbod voor inwoners met een beperking.
- Op de website van www.MaastrichtSport.nl is de brochure (on)beperkt sporten in Maastricht beschikbaar, met daarin sportaanbod voor inwoners met een beperking.
- Gemeente Tiel stimuleert sporten onder inwoners met een beperking, door sportverenigingen een waarderingssubsidie te verstrekken die gerelateerd is aan het aantal leden met een specifieke beperking.
- Gemeenten in de regio Westerkwartier hebben de app 'Uniek sporten' gelanceerd, waarin alle beweegactiviteiten te vinden zijn die geschikt zijn voor inwoners met een beperking.
- Combinatiefunctionarissen bij de gemeente Stadskanaal besteden extra aandacht aan de ondersteuning van verenigingen die het sportaanbod voor mindervaliden willen starten. Daarnaast worden verenigingen financieel ondersteund, die een specifiek aanbod hebben voor gehandicapte sporters.
- Het Haagse 'Streetsport op wielen' is een project waarbij de combinatiefunctionaris aangepast sporten activiteiten organiseert waarbij jongeren (vaak van niet-westerse komaf) samen sporten met sporters met een beperking. Op deze manier leren groepen elkaar letterlijk op een speelse manier kennen wat direct ten goede komt aan de beeldvorming.
- In gemeente Hardenberg wordt inbreng van ervaringsdeskundigen gevraagd bij de planontwikkeling voor aanleg, nieuwbouw, verbouw en herinrichting van sportaccommodaties.

Wat zegt het VN-verdrag?

Artikel 9

Toegankelijkheid

1. Teneinde personen met een handicap in staat te stellen zelfstandig te leven en volledig deel te nemen aan alle facetten van het leven, nemen de Staten die Partij zijn passende maatregelen om personen met een handicap op voet van gelijkheid met anderen de toegang te garanderen tot de fysieke omgeving, tot vervoer, informatie en communicatie, met inbegrip van informatie- en communicatietechnologieën en -systemen, en tot andere voorzieningen en diensten die openstaan voor, of verleend worden aan het publiek, in zowel stedelijke als landelijke gebieden. Deze maatregelen, die mede de identificatie en bestrijding van obstakels en barrières voor de toegankelijkheid omvatten, zijn onder andere van toepassing op:
   a. gebouwen, wegen, vervoer en andere voorzieningen in gebouwen en daarbuiten, met inbegrip van scholen, huisvesting, medische voorzieningen en werkplekken;
2. De Staten die Partij zijn nemen tevens passende maatregelen om:
   b. te waarborgen dat private instellingen die faciliteiten en diensten die openstaan voor, of verleend worden aan het publiek aanbieden, zich rekenschap geven van alle aspecten van de toegankelijkheid voor personen met een handicap;

Artikel 21

Vrijheid van mening en meningsuiting en toegang tot informatie

De Staten die Partij zijn nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat personen met een handicap het recht op vrijheid van mening en meningsuiting kunnen uitoefenen, met inbegrip van de vrijheid om op voet van gelijkheid met anderen informatie en denkbeelden te vergaren, te ontvangen en te verstrekken middels elk communicatiemiddel van hun keuze, zoals omschreven in artikel 2 van dit Verdrag, onder meer door:

c. private instellingen die diensten verlenen aan het publiek, ook via het internet, aan te sporen informatie en diensten ook in voor personen met een handicap toegankelijke en bruikbare vorm te verlenen;
d. de massamedia, met inbegrip van informatieverstrekkers via het internet, aan te moedigen hun diensten toegankelijk te maken voor personen met een handicap;
e. het gebruik van gebarentalen te erkennen en te bevorderen.

Artikel 30

Deelname aan het culturele leven, recreatie, vrijetijdsbesteding en sport

5. Teneinde personen met een handicap in staat te stellen op voet van gelijkheid met anderen deel te nemen aan recreatie, vrijetijdsbesteding en sportactiviteiten, nemen de Staten die Partij zijn passende maatregelen:
   a. teneinde deelname van personen met een handicap aan algemene sportactiviteiten op alle niveaus zo veel mogelijk aan te moedigen en te bevorderen;
   b. teneinde te waarborgen dat personen met een handicap de kans krijgen handicapspecifieke sport- en recreatieactiviteiten te organiseren, ontwikkelen en daaraan deel te nemen en daartoe te bevorderen dat hen op voet van gelijkheid met anderen passende instructie, training en middelen worden verschaft;
   c. teneinde te waarborgen dat personen met een handicap toegang hebben tot sport-, recreatie- en toeristische locaties;
   d. teneinde te waarborgen dat kinderen met een handicap op voet van gelijkheid met andere kinderen kunnen deelnemen aan spel-, recreatie-, vrijetijds- en sportactiviteiten, met inbegrip van activiteiten in schoolverband;
   e. teneinde te waarborgen dat personen met een handicap toegang hebben tot diensten van degenen die betrokken zijn bij de organisatie van recreatie-, toeristische, vrijetijds- en sportactiviteiten.

Wetten

Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte

Om aan de verplichtingen van het Verdrag te voldoen, is de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte (Wgbh/cz), gericht op onderwijs, arbeid, wonen en openbaar vervoer, nu uitgebreid met goederen en diensten.

Voor aanbieders van goederen en diensten geldt dat het VN-Verdrag hen verplicht tot het treffen van redelijke aanpassingen in een specifieke situatie. De Wgbh/cz legt geen algemene verplichting op tot het treffen van doeltreffende aanpassingen, maar een verplichting die afhankelijk van de individuele situatie specifiek ingevuld moet worden. Zo wordt voorkomen dat ondernemers grote investeringen moeten doen. De wet verbindt drie voorwaarden aan de doeltreffende aanpassingen:

1. De aanpassing moet geschikt zijn (hij neemt de belemmering weg);
2. De aanpassing moet noodzakelijk zijn (hetzelfde doel kan niet op een andere manier worden bereikt);
3. De aanpassing vormt geen onevenredige belasting.

Speelruimte

Voorbeelden

- Gemeenten in de regio Westerkwartier werken aan het vergroten van het aantal toegankelijke speeltoestellen.
- De Speeltuinbende zet zich in om speelplekken in Nederland toegankelijk te maken, zodat kinderen - met én zonder handicap - samen kunnen spelen. De organisatie test speellocaties en stelt informatie ter beschikking over het toegankelijk maken van speellocaties, waaronder schoolpleinen.

Sportvoorzieningen

Voorbeelden

- Gemeente Doetinchem optimaliseert de toegankelijkheid van de Sport- en Cultuurcentra.
- Gemeente Den Haag verstrekt sporthulpmiddelen binnen de WMO.

Cultuur & Evenementen

Musea, theater, bioscoop

Voorbeelden

- Gemeente Den Haag onderzoekt met de gevestigde cultuurinstellingen of het aanbod kunstzinnige dagbesteding voor mensen met een beperking toereikend genoeg is en wat hiervoor mogelijk nodig is.
- Gemeente Den Haag Investeert in kunst van mensen met een beperking door kunstwerken, gemaakt door mensen met een beperking, te huren en tentoon te stellen.
- Gemeente Almere brengt faciliteiten als ringleiding en boventiteling onder de aandacht bij culturele instellingen.
- Culturele locaties in Groningen, zoals de stadsschouwburg, (pop)theaters en filmhuizen, hebben voorzieningen en hulpmiddelen voor bezoekers met een beperking, zoals inductielussen, kinbeugels en koptelefoons.
- De RAAK stimuleringsprijs is een initiatief van Stichting Dedicon, het Oogfonds en het Van Abbemuseum. Hij wordt uitgereikt aan musea die het beste plan hebben hun collectie toegankelijk te maken voor mensen met een visuele beperking.
- Het Cobra Museum heeft ervaart dat toegankelijkheid loont. Door de toegankelijkheid te verbeteren, hoopte het museum op tien procent meer omzet, omdat ongeveer tien procent een beperking heeft. Maar omdat de meeste mensen samen naar een museum gaan, steeg de omzet met ongeveer 30 procent.

Wat zegt het VN-verdrag?

Artikel 9

Toegankelijkheid

1. Teneinde personen met een handicap in staat te stellen zelfstandig te leven en volledig deel te nemen aan alle facetten van het leven, nemen de Staten die Partij zijn passende maatregelen om personen met een handicap op voet van gelijkheid met anderen de toegang te garanderen tot de fysieke omgeving, tot vervoer, informatie en communicatie, met inbegrip van informatie- en communicatietechnologieën en -systemen, en tot andere voorzieningen en diensten die openstaan voor, of verleend worden aan het publiek, in zowel stedelijke als landelijke gebieden. Deze maatregelen, die mede de identificatie en bestrijding van obstakels en barrières voor de toegankelijkheid omvatten, zijn onder andere van toepassing op:
   a. gebouwen, wegen, vervoer en andere voorzieningen in gebouwen en daarbuiten, met inbegrip van scholen, huisvesting, medische voorzieningen en werkplekken;
2. De Staten die Partij zijn nemen tevens passende maatregelen om:
   b. te waarborgen dat private instellingen die faciliteiten en diensten die openstaan voor, of verleend worden aan het publiek aanbieden, zich rekenschap geven van alle aspecten van de toegankelijkheid voor personen met een handicap;

Artikel 21

Vrijheid van mening en meningsuiting en toegang tot informatie

De Staten die Partij zijn nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat personen met een handicap het recht op vrijheid van mening en meningsuiting kunnen uitoefenen, met inbegrip van de vrijheid om op voet van gelijkheid met anderen informatie en denkbeelden te vergaren, te ontvangen en te verstrekken middels elk communicatiemiddel van hun keuze, zoals omschreven in artikel 2 van dit Verdrag, onder meer door:

c. private instellingen die diensten verlenen aan het publiek, ook via het internet, aan te sporen informatie en diensten ook in voor personen met een handicap toegankelijke en bruikbare vorm te verlenen;
d. de massamedia, met inbegrip van informatieverstrekkers via het internet, aan te moedigen hun diensten toegankelijk te maken voor personen met een handicap;
e. het gebruik van gebarentalen te erkennen en te bevorderen.

Artikel 30

Deelname aan het culturele leven, recreatie, vrijetijdsbesteding en sport

1. De Staten die Partij zijn erkennen het recht van personen met een handicap op voet van gelijkheid met

anderen deel te nemen aan het culturele leven en nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat personen met een handicap:
   a. toegang hebben tot cultuuruitingen in toegankelijke vorm;
   b. toegang hebben tot televisieprogramma's, films, theater en andere culturele activiteiten in toegankelijke vorm;
   c. toegang hebben tot plaatsen voor culturele uitvoeringen of diensten, zoals theaters, musea, bioscopen, bibliotheken en dienstverlening op het gebied van toerisme en zo veel mogelijk toegang tot monumenten en plaatsen van nationaal cultureel belang.

2. De Staten die Partij zijn nemen alle passende maatregelen om personen met een handicap de kans te bieden hun creatieve, artistieke en intellectuele potentieel te ontwikkelen en gebruiken, niet alleen ten eigen bate maar ook ter verrijking van de maatschappij.
3. De Staten die Partij zijn nemen alle passende maatregelen in overeenstemming met het internationale recht om te waarborgen dat wetgeving ter bescherming van de intellectuele eigendom geen onredelijke of discriminatoire belemmering vormt voor de toegang van personen met een handicap tot cultuuruitingen.
4. Personen met een handicap hebben op voet van gelijkheid met anderen recht op erkenning en ondersteuning van hun specifieke culturele en taalkundige identiteit, met inbegrip van gebarentalen en de dovencultuur.
5. eneinde personen met een handicap in staat te stellen op voet van gelijkheid met anderen deel te nemen aan recreatie, vrijetijdsbesteding en sportactiviteiten, nemen de Staten die Partij zijn passende maatregelen:
   c. teneinde te waarborgen dat personen met een handicap toegang hebben tot sport-, recreatie- en toeristische locaties;
   e. teneinde te waarborgen dat personen met een handicap toegang hebben tot diensten van degenen die betrokken zijn bij de organisatie van recreatie-, toeristische, vrijetijds- en sportactiviteiten.

Wetten

Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte
Om aan de verplichtingen van het Verdrag te voldoen, is de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte (Wgbh/cz), gericht op onderwijs, arbeid, wonen en openbaar vervoer, nu uitgebreid met goederen en diensten.

Voor aanbieders van goederen en diensten geldt dat het VN-Verdrag hen verplicht tot het treffen van redelijke aanpassingen in een specifieke situatie. De Wgbh/cz legt geen algemene verplichting op tot het treffen van doeltreffende aanpassingen, maar een verplichting die afhankelijk van de individuele situatie specifiek ingevuld moet worden. Zo wordt voorkomen dat ondernemers grote investeringen moeten doen. De wet verbindt drie voorwaarden aan de doeltreffende aanpassingen:
1. De aanpassing moet geschikt zijn (hij neemt de belemmering weg);
2. De aanpassing moet noodzakelijk zijn (hetzelfde doel kan niet op een andere manier worden bereikt);
3. De aanpassing vormt geen onevenredige belasting.

Festivals

Voorbeelden
- Verschillende gemeenten hebben toegankelijkheidseisen opgenomen bij de verstrekking van vergunning voor evenementen.
- Gemeente Maastricht nodigt organisatoren van evenementen , samen met belangengroepen, uit voor een rondetafelgesprek. Daarin inventariseren ze wat goed loopt, waar verbeterpunten zijn en hoe de gemeente eventueel kan faciliteren. De resultaten van de gesprekken dienen als input voor een nieuwe nota evenementenbeleid.
- De organisatie Bredase Evenementen Ondersteuning (BEO) heeft een bewustwordingscampagne opgezet gericht op het toegankelijk maken van evenementen die in Breda georganiseerd worden.
- Bij de verstrekking van evenementenvergunningen besteedt Gemeente Berkelland aandacht aan (nood) routes voor mensen met een beperking.
- Het college van gemeente Utrecht heeft besloten dat alle evenementen die door de gemeente worden georganiseerd toegankelijk moeten zijn.
- Zwolle heeft een festivalloket dat bestaat uit ervaringsdeskundigen die inspireren en adviseren op het gebied van toegankelijkheid.

Wat zegt het VN-verdrag?

Artikel 9

Toegankelijkheid

1. Teneinde personen met een handicap in staat te stellen zelfstandig te leven en volledig deel te nemen aan alle facetten van het leven, nemen de Staten die Partij zijn passende maatregelen om personen met een handicap op voet van gelijkheid met anderen de toegang te garanderen tot de fysieke omgeving, tot vervoer, informatie en communicatie, met inbegrip van informatie- en communicatietechnologieën en -systemen, en tot andere voorzieningen en diensten die openstaan voor, of verleend worden aan het publiek, in zowel stedelijke als landelijke gebieden. Deze maatregelen, die mede de identificatie en bestrijding van obstakels en barrières voor de toegankelijkheid omvatten, zijn onder andere van toepassing op:
   a. gebouwen, wegen, vervoer en andere voorzieningen in gebouwen en daarbuiten, met inbegrip van scholen, huisvesting, medische voorzieningen en werkplekken;
2. De Staten die Partij zijn nemen tevens passende maatregelen om:
   b. te waarborgen dat private instellingen die faciliteiten en diensten die openstaan voor, of verleend worden aan het publiek aanbieden, zich rekenschap geven van alle aspecten van de toegankelijkheid voor personen met een handicap;

Artikel 21

Vrijheid van mening en meningsuiting en toegang tot informatie

De Staten die Partij zijn nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat personen met een handicap het recht op vrijheid van mening en meningsuiting kunnen uitoefenen, met inbegrip van de vrijheid om op voet van gelijkheid met anderen informatie en denkbeelden te vergaren, te ontvangen en te verstrekken middels elk communicatiemiddel van hun keuze, zoals omschreven in artikel 2 van dit Verdrag, onder meer door:

c. private instellingen die diensten verlenen aan het publiek, ook via het internet, aan te sporen informatie en diensten ook in voor personen met een handicap toegankelijke en bruikbare vorm te verlenen;
d. de massamedia, met inbegrip van informatieverstrekkers via het internet, aan te moedigen hun diensten toegankelijk te maken voor personen met een handicap;
e. het gebruik van gebarentalen te erkennen en te bevorderen.

Artikel 30

Deelname aan het culturele leven, recreatie, vrijetijdsbesteding en sport

1. De Staten die Partij zijn erkennen het recht van personen met een handicap op voet van gelijkheid met anderen deel te nemen aan het culturele leven en nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat personen met een handicap:
   a. toegang hebben tot cultuuruitingen in toegankelijke vorm;
   b. toegang hebben tot televisieprogramma's, films, theater en andere culturele activiteiten in toegankelijke vorm;
   c. toegang hebben tot plaatsen voor culturele uitvoeringen of diensten, zoals theaters, musea, bioscopen, bibliotheken en dienstverlening op het gebied van toerisme en zo veel mogelijk toegang tot monumenten en plaatsen van nationaal cultureel belang.
2. De Staten die Partij zijn nemen alle passende maatregelen om personen met een handicap de kans te bieden hun creatieve, artistieke en intellectuele potentieel te ontwikkelen en gebruiken, niet alleen ten eigen bate maar ook ter verrijking van de maatschappij.
3. De Staten die Partij zijn nemen alle passende maatregelen in overeenstemming met het internationale recht om te waarborgen dat wetgeving ter bescherming van de intellectuele eigendom geen onredelijke of discriminatoire belemmering vormt voor de toegang van personen met een handicap tot cultuuruitingen.
4. Personen met een handicap hebben op voet van gelijkheid met anderen recht op erkenning en ondersteuning van hun specifieke culturele en taalkundige identiteit, met inbegrip van gebarentalen en de dovencultuur.
5. Teneinde personen met een handicap in staat te stellen op voet van gelijkheid met anderen deel te nemen aan recreatie, vrijetijdsbesteding en sportactiviteiten, nemen de Staten die Partij zijn passende maatregelen:
   c. teneinde te waarborgen dat personen met een handicap toegang hebben tot sport-, recreatie- en toeristische locaties;
   e. teneinde te waarborgen dat personen met een handicap toegang hebben tot diensten van degenen die betrokken zijn bij de organisatie van recreatie-, toeristische, vrijetijds- en sportactiviteiten.

Wetten

Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte
Om aan de verplichtingen van het Verdrag te voldoen, is de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte (Wgbh/cz), gericht op onderwijs, arbeid, wonen en openbaar vervoer, nu uitgebreid met goederen en diensten.

Voor aanbieders van goederen en diensten geldt dat het VN-Verdrag hen verplicht tot het treffen van redelijke aanpassingen in een specifieke situatie. De Wgbh/cz legt geen algemene verplichting op tot het treffen van doeltreffende aanpassingen, maar een verplichting die afhankelijk van de individuele situatie specifiek ingevuld moet worden. Zo wordt voorkomen dat ondernemers grote investeringen moeten doen. De wet verbindt drie voorwaarden aan de doeltreffende aanpassingen:
1. De aanpassing moet geschikt zijn (hij neemt de belemmering weg);
2. De aanpassing moet noodzakelijk zijn (hetzelfde doel kan niet op een andere manier worden bereikt);
3. De aanpassing vormt geen onevenredige belasting.

Burgerschap

Politieke en maatschappelijke activiteiten, stemlocaties

Voorbeelden
- Veel gemeenten werken aan het verbeteren van toegankelijkheid van stemlocaties.
- Om toegankelijkheid van het verenigingsleven te stimuleren heeft gemeente Gooise meren In 2014 in samenwerking met organisatoren van de landelijke Week van de Toegankelijkheid een netwerkbijeenkomst georganiseerd om bewustwording te vergroten en praktische afspraken te maken.
- Gemeente Almere werkt aan een instructie voor stembureaumedewerkers bij verkiezingen over hoe om te gaan met mensen met een beperking.
- Veldhoven, Den Haag, Utrechtse Heuvelrug en Zeist hebben in maart 2018 bij de gemeenteraadsverkiezingen gebruik gemaakt van de stemmal voor mensen met een visuele beperking. In 2019 experimenteren meerdere gemeenten verder met de stemmal, die onder andere ook ingezet kan worden voor mensen met dyslexie en laaggeletterdheid.
- Met de cursus Stoere Stemmers kunnen Stichting ABRI en Stichting STRAS kiezers met een verstandelijke beperking voorbereiden en trainen om zelfstandig te kunnen stemmen.
- De vliegende brigade van gemeente Groningen staat op de verkiezingsdag paraat met extra hulpmiddelen om stemlokalen toegankelijk te maken. Stembureauvoorzitters kunnen bij opening en gedurende de dag aangeven waar behoefte aan is.

Wat zegt het VN-verdrag?

Artikel 29
Participatie in het politieke en openbare leven
De Staten die Partij zijn garanderen personen met een handicap politieke rechten en de mogelijkheid deze op voet van gelijkheid met anderen te genieten, en verplichten zich:
a. te waarborgen dat personen met een handicap effectief en ten volle kunnen participeren in het politieke en openbare leven, hetzij rechtstreeks, hetzij via in vrijheid gekozen vertegenwoordigers, met inbegrip van het recht, en de gelegenheid, voor personen met een handicap hun stem uit te brengen en gekozen te worden, onder andere door:
   i. te waarborgen dat de stemprocedures, -faciliteiten en voorzieningen adequaat, toegankelijk en gemakkelijk te begrijpen en te gebruiken zijn;
   ii. het recht van personen met een handicap te beschermen om in het geheim hun stem uit te brengen bij verkiezingen en publieksreferenda zonder intimidatie en om zich verkiesbaar te stellen, op alle niveaus van de overheid een functie te bekleden en alle openbare taken uit te oefenen, waarbij het gebruik van ondersteunende en nieuwe technologieën, indien van toepassing, wordt gefaciliteerd;
   iii. de vrije wilsuiting van personen met een handicap als kiezers te waarborgen en daartoe, waar nodig, op

hun verzoek ondersteuning toe te staan bij het uitbrengen van hun stem door een persoon van hun eigen keuze;

b. actief een omgeving te bevorderen waarin personen met een handicap effectief en ten volle kunnen participeren in de uitoefening van openbare functies, zonder discriminatie en op voet van gelijkheid met anderen en hun participatie in publieke aangelegenheden aan te moedigen, waaronder:
   i. de participatie in non-gouvernementele organisaties en verenigingen die zich bezighouden met het openbare en politieke leven in het land en in de activiteiten en het bestuur van politieke partijen;
   ii. het oprichten en zich aansluiten bij organisaties van personen met een handicap die personen met een handicap vertegenwoordigen op internationaal, nationaal, regionaal en lokaal niveau.

Wetten

Kieswet
In artikel J 4, tweede lid, van de Kieswet wordt «tenminste 25%» vervangen door: zo veel mogelijk, maar ten minste 25%,.

De Kieswet, waarmee gemeenten bij elke verkiezing te maken heeft, ziet op de organisatie rondom verkiezingen.
Uit het VN-Verdrag vloeien drie verplichtingen voort die hierop van toepassing zijn: de toegankelijkheid van de stemlokalen, dat kiezers met een handicap in het geheim en zonder intimidatie kunnen stemmen en ondersteuning toe te staan aan kiezers met een handicap bij het uitbrengen van hun stem.

Een belangrijke mijlpaal is een wetswijziging per 1 januari 2019 die regelt dat alle stemlokalen toegankelijk moeten zijn voor kiezers met een lichamelijke beperking.

Via de volgende links is informatie beschikbaar over toegankelijkheidscriteria voor stembureaus:
- Checklist toegankelijkheidscriteria stembureaus: https://vng.nl/files/vng/bijlage_1_checklist_toegankelijkheidscriteria_stemlokalen.pdf
- Was/wordt tabel checklist: https://vng.nl/files/vng/bijlage_2_was-wordt-tabel.pdf
- Globale checklist via https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2018/10/31/globale-checklist-toegankelijkheid-stemlokalen

Openbare gebouwen

Bibliotheek, stadhuis

Voorbeelden
- Diverse gemeenten betrekken ervaringsdeskundigen bij het schouwen van openbare gebouwen en/of het toetsen van bouwplannen.
- Gemeente Goes voorziet de centrale van stickers op de vloer in de vorm van voetstappen om mensen met een beperking beter de weg te wijzen.
- Openbare bijeenkomsten van de gemeente Berkelland worden zoveel mogelijk in (rolstoel)toegankelijke gebouwen georganiseerd.
- Onder andere Utrecht en Zwolle hebben een eigen toegankelijkheidsstandaard voor openbare gebouwen ontwikkeld (Utrecht standaard toegankelijk https://www.utrecht.nl/fileadmin/uploads/documenten/bestuur-en-organisatie/beleid/bouwbeleid/Utrecht-Standaard-Toegankelijk-januari-2017.pdf en Zwolse ontwerprichtlijnen https://toegankelijkestad.zwolle.nl/ontwerprichtlijnen)
- Gemeente Lelystad geeft bij bouwplannen en vergunningaanvragen voorlichting over toegankelijkheid aan architecten, aannemers, projectontwikkelaars, etc.

Wat zegt het VN-verdrag?

Artikel 9

Toegankelijkheid

1. Teneinde personen met een handicap in staat te stellen zelfstandig te leven en volledig deel te nemen aan alle facetten van het leven, nemen de Staten die Partij zijn passende maatregelen om personen met een handicap op voet van gelijkheid met anderen de toegang te garanderen tot de fysieke omgeving, tot vervoer, informatie en communicatie, met inbegrip van informatie- en communicatietechnologieën en -systemen, en tot andere voorzieningen en diensten die openstaan voor, of verleend worden aan het publiek, in zowel stedelijke als landelijke gebieden. Deze maatregelen, die mede de identificatie en bestrijding van obstakels en barrières voor de toegankelijkheid omvatten, zijn onder andere van toepassing op:
   a. gebouwen, wegen, vervoer en andere voorzieningen in gebouwen en daarbuiten, met inbegrip van scholen, huisvesting, medische voorzieningen en werkplekken;
2. De Staten die Partij zijn nemen tevens passende maatregelen om:
   a. de implementatie van minimumnormen en richtlijnen voor de toegankelijkheid van faciliteiten en diensten die openstaan voor, of verleend worden aan het publiek, te ontwikkelen, af te kondigen en te monitoren;
   c. betrokkenen te trainen inzake kwesties op het gebied van de toegankelijkheid waarmee personen met een handicap geconfronteerd worden;
   d. openbare gebouwen en andere faciliteiten te voorzien van bewegwijzering in braille en in makkelijk te lezen en te begrijpen vormen;
   e. te voorzien in vormen van hulp en bemiddeling door mensen, met inbegrip van begeleiders, mensen die voorlezen en professionele doventolken om de toegang tot gebouwen en andere faciliteiten, die openstaan voor het publiek te faciliteren.

Wetten

Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte

Om aan de verplichtingen van het Verdrag te voldoen, is de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte (Wgbh/cz), gericht op onderwijs, arbeid, wonen en openbaar vervoer, nu uitgebreid met goederen en diensten.

Voor aanbieders van goederen en diensten geldt dat het VN-Verdrag hen verplicht tot het treffen van redelijke aanpassingen in een specifieke situatie. De Wgbh/cz legt geen algemene verplichting op tot het treffen van doeltreffende aanpassingen, maar een verplichting die afhankelijk van de individuele situatie specifiek ingevuld moet worden. Zo wordt voorkomen dat ondernemers grote investeringen moeten doen. De wet verbindt drie voorwaarden aan de doeltreffende aanpassingen:

1. De aanpassing moet geschikt zijn (hij neemt de belemmering weg);
2. De aanpassing moet noodzakelijk zijn (hetzelfde doel kan niet op een andere manier worden bereikt);
3. De aanpassing vormt geen onevenredige belasting.

Informatie

Sociale kaart, Uitagenda

Voorbeelden

- Veel gemeenten bieden informatie over toegankelijkheid aan via websites als ongehinderd.nl en gewoonweg.nl
- Gemeente Utrecht heeft een sociale kaart ontwikkeld met onder andere ontmoetingsactiviteiten in de stad.
- Informatie over de toegankelijkheid van voorzieningen op Ameland is beschikbaar via de website en op locatie bij de VVV.

Natuur

Bos, Strand, Park

Voorbeelden

- Gemeente Den Haag heeft de toegankelijkheid van de stranden van Scheveningen en Kijkduin geoptimaliseerd, met betonnen paden op het strand naar de zee, elektrische strandrolstoelen, een tillift, aangepaste toiletten en douches voor mensen met een beperking.
- Gemeente Gooise meren werkt in het project Inclusief Recreëren onder andere samen met het natuurbeheer van Goois Natuurreservaat en Natuurmonumenten om de toegankelijkheid van buiten recreëren in de natuur te vergroten.

Vervoer

Jezelf kunnen verplaatsen

Goed toegankelijk vervoer is essentieel voor een inclusieve samenleving. Want inwoners moeten zich – al dan niet zelfstandig – kunnen verplaatsen van bijvoorbeeld huis naar werk en weer terug. Hoe meer zelfstandig dit georganiseerd kan worden, hoe beter. Daarbij is aansluiting op het openbaar vervoer een belangrijk aandachtspunt. Ook op andere onderwerpen valt actief te werken aan het VN-Verdrag. Doe hier inspiratie op over de volgende onderwerpen: Regionale samenwerking, Zelfstandig vervoer, Vervoer op maat en Openbaar vervoer.

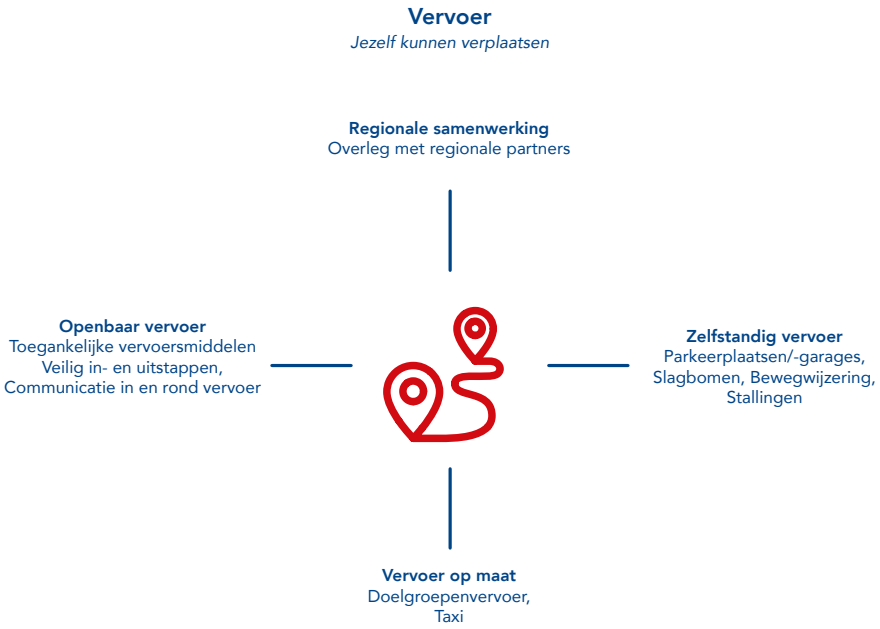

Voorbeeld 1 - Gemeente Ridderkerk laat wijken schouwen door inwoners met een beperking.

Voorbeeld 2 - Gemeente Breda heeft een mentaal vangnet voor OV-gebruik.

Regionale samenwerking

Voorbeelden
Nog geen informatie beschikbaar.

Zelfstandig vervoer

Bewegwijzering, verkeerslichten & drempels

Voorbeelden

- Gemeente Ridderkerk laat wijken schouwen door inwoners met een beperking.
- Om de berijdbaarheid van de bestrating te verbeteren heeft de gemeente Maastricht een zogenaamde harde voegvulling tot bovenaan de steen toegepast.
- Gemeente Doetinchem heeft knelpunten geïnventariseerd en werkt aan het verbeteren van toegankelijkheid door het verbeteren van belijning, wegnemen van obstakels en plaatsen van bankjes.
- Verschillende gemeenten hebben toegankelijkheidseisen opgenomen in het Handboek inrichting openbare ruimte.
- Gemeente Ameland heeft de bewegwijzering aangepast zodat deze voor iedereen begrijpelijk is.
- Gemeente Tilburg experimenteert met de CrossWalk-app. Deze app communiceert automatisch met een verkeerslicht zodra een voetganger het kruispunt nadert en zorgt dat een verkeerslicht voor iemand met een beperking langer op groen blijft staan.
- De Zonnebloemauto is een rolstoelauto die particulier te huren is, eventueel met (vrijwillige) chauffeur. Enkele gemeenten faciliteren dit voor hun inwoners.

Wat zegt het VN-verdrag?

Artikel 9

Toegankelijkheid

1. Teneinde personen met een handicap in staat te stellen zelfstandig te leven en volledig deel te nemen aan alle facetten van het leven, nemen de Staten die Partij zijn passende maatregelen om personen met een handicap op voet van gelijkheid met anderen de toegang te garanderen tot de fysieke omgeving, tot vervoer, informatie en communicatie, met inbegrip van informatie- en communicatietechnologieën en -systemen, en tot andere voorzieningen en diensten die openstaan voor, of verleend worden aan het publiek, in zowel stedelijke als landelijke gebieden. Deze maatregelen, die mede de identificatie en bestrijding van obstakels en barrières voor de toegankelijkheid omvatten, zijn onder andere van toepassing op:
   a. gebouwen, wegen, vervoer en andere voorzieningen in gebouwen en daarbuiten, met inbegrip van scholen, huisvesting, medische voorzieningen en werkplekken;
2. De Staten die Partij zijn nemen tevens passende maatregelen om:
   a. de implementatie van minimumnormen en richtlijnen voor de toegankelijkheid van faciliteiten en diensten die openstaan voor, of verleend worden aan het publiek, te ontwikkelen, af te kondigen en te monitoren;

Parkeerplaatsen/-garages & stallingen

Voorbeelden

- Gemeente Maastricht heeft extra parkeerplaatsen voor minder validen gerealiseerd.
- Gemeente Emmen werkt aan het toegankelijk maken van parkeerplaatsen met slagbomen.
- Gemeente Groningen realiseert speciale fietsstallingen voor bijzondere fietsen.

Wat zegt het VN-verdrag?

Artikel 20

Persoonlijke mobiliteit

De Staten die Partij zijn nemen alle effectieve maatregelen om de persoonlijke mobiliteit van personen met een handicap met de grootst mogelijke mate van zelfstandigheid te waarborgen onder meer door:

a. de persoonlijke mobiliteit van personen met een handicap te faciliteren op de wijze en op het tijdstip van hun keuze en tegen een betaalbare prijs;
d. instellingen die mobiliteitshulpmiddelen, -instrumenten en ondersteunende technologieën produceren, aan te moedigen rekening te houden met alle aspecten van mobiliteit voor personen met een handicap.

Vervoer op maat

Deeltaxi, taxistandplaatsen

Voorbeelden

- De regio West- Brabant (RWB) heeft een overleg geïnitieerd waarin klachten over de deeltaxi met ervaringsdeskundigen worden besproken. Doel is het formuleren van aanbevelingen voor de vervoerders, teneinde de kwaliteit te verhogen.
- Gemeente Berkelland faciliteert vrijwilligersvervoer.
- Gemeente Almere stelt een instructie op voor gecontracteerde vervoerders zodat inwoners in een rolstoel onbeperkt van het vervoermiddel gebruik kunnen maken.
- Gemeente Emmen richt speciale WMO-taxistandplaatsen in.

Openbaar vervoer

Toegankelijke vervoersmiddelen

Voorbeelden

- Gemeente Breda richt een mentaal vangnet voor OV-gebruik in.
- Gemeente Almere maakt afspraken met de lokale OV-vervoerder over het gebruik van een app met reisinformatie speciaal voor mensen met een beperking.
- Gemeente Noorderveld neemt toegankelijkheid mee als eis bij de gezamenlijke aanbesteding van OV voor Groningen en Drenthe.
- Gemeente Ameland heeft afspraken gemaakt met vervoerders om ervoor te zorgen dat verkeer naar en op het eiland 100% toegankelijk is.
- Gemeente Groningen biedt mensen die de afstand tot het hart van de stad vanuit bushaltes moeilijk kunnen overbruggen, de mogelijkheid om gebruik te maken van een pendelbus.

Wat zegt het VN-verdrag?

Artikel 20

Persoonlijke mobiliteit

De Staten die Partij zijn nemen alle effectieve maatregelen om de persoonlijke mobiliteit van personen met een handicap met de grootst mogelijke mate van zelfstandigheid te waarborgen onder meer door:

b. de toegang voor personen met een handicap tot hoogwaardige mobiliteitshulpmiddelen, -instrumenten, ondersteunende technologieën en vormen van assistentie en bemiddeling door mensen te faciliteren, onder meer door deze beschikbaar te maken tegen een betaalbare prijs;

c. personen met een handicap en gespecialiseerd personeel dat met personen met een handicap werkt, training in mobiliteitsvaardigheden te verschaffen;

Wetten

Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte

Om aan de verplichtingen van het Verdrag te voldoen, is de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte (Wgbh/cz), gericht op onderwijs, arbeid, wonen en openbaar vervoer, nu uitgebreid met goederen en diensten.

Voor aanbieders van goederen en diensten geldt dat het VN-Verdrag hen verplicht tot het treffen van redelijke aanpassingen in een specifieke situatie. De Wgbh/cz legt geen algemene verplichting op tot het treffen van doeltreffende aanpassingen, maar een verplichting die afhankelijk van de individuele situatie specifiek ingevuld moet worden. Zo wordt voorkomen dat ondernemers grote investeringen moeten doen. De wet verbindt drie voorwaarden aan de doeltreffende aanpassingen:

1. De aanpassing moet geschikt zijn (hij neemt de belemmering weg);
2. De aanpassing moet noodzakelijk zijn (hetzelfde doel kan niet op een andere manier worden bereikt);
3. De aanpassing vormt geen onevenredige belasting.

In- en uitstappen

Voorbeelden

- Alle Bredase bushaltes zijn aangepast voor rolstoelgebruik en gebruik door visueel beperkten.
- Gemeente Almere werkt aan 100% toegankelijke bushaltes.

Wat zegt het VN-verdrag?

Artikel 20

Persoonlijke mobiliteit

De Staten die Partij zijn nemen alle effectieve maatregelen om de persoonlijke mobiliteit van personen met een handicap met de grootst mogelijke mate van zelfstandigheid te waarborgen onder meer door:

b. de toegang voor personen met een handicap tot hoogwaardige mobiliteitshulpmiddelen, -instrumenten, ondersteunende technologieën en vormen van assistentie en bemiddeling door mensen te faciliteren, onder meer door deze beschikbaar te maken tegen een betaalbare prijs;

c. personen met een handicap en gespecialiseerd personeel dat met personen met een handicap werkt, training in mobiliteitsvaardigheden te verschaffen;

Welzijn, Gezondheid & Ondersteuning

Assistentie dichtbij wanneer nodig

Ondersteuning op gebied van gezondheid en zorg is een taak die onder andere via de Wmo bij gemeenten belegt is. Welzijn (een gevoel van welbevinden) wordt door meer factoren dan alleen fysieke gezondheid bepaald. Gemeenten hebben ook een rol in het bevorderen van welzijn van inwoners (met een beperking). Doe hier inspiratie op over de volgende onderwerpen: Gezondheidsbeleid, Gezondheidszorg, Ondersteuning en Welzijn.

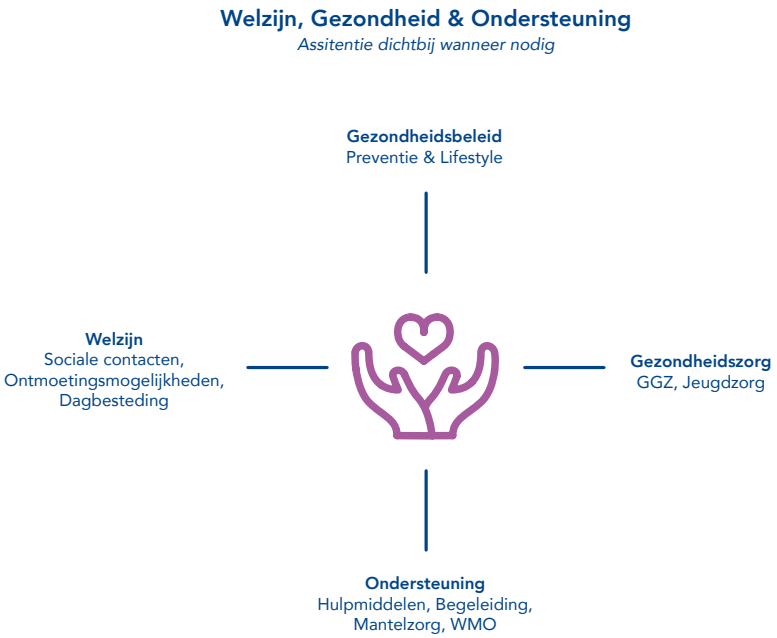

Voorbeeld 1 - Gemeente Utrecht organiseert trainingen sociale contacten aangaan/aanhouden.

Voorbeeld 2 - Gemeente Den Haag organiseert cursussen digitale toegankelijkheid en E-Health.

Gezondheidsbeleid

Preventie & Lifestyle

Voorbeelden

- Gemeente Zuidhorn heeft een beweegcoachplus aangesteld. Het hoofddoel van deze functie is "Het structureel inbedden van sporten en/of actieve leefstijl in het dagelijks leven van (inactieve) mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking".

Gezondheidszorg

Persoonlijke ondersteuning, medische zorg, medisch advies

Voorbeelden

- Consulenten Zorgplein van de gemeente Doetinchem hebben structureel aandacht voor nazorg aan mensen die (langdurige) ondersteuning krijgen.
- Gemeente Utrechtse Heuvelrug biedt cursussen Rolstoelvaardigheid aan.
- Gemeente Den Haag biedt tijdelijke crisisopvang/spoedopvang voor volwassenen met een (licht) verstandelijke beperking.
- Gemeente Emmen organiseert inloopspreekuren en voorlichtingen op locatie over regelingen chronisch zieken en gehandicapten.
- De Vliegende brigade van de gemeente Rotterdam gaat bij diegenen langs die door ziekte, invaliditeit of andere omstandigheden niet van huis kunnen zijn ook niet in staat een locatie van de gemeente te bezoeken.

Wat zegt het VN-verdrag?

Artikel 25

Gezondheid

De Staten die Partij zijn erkennen dat personen met een handicap zonder discriminatie op grond van hun handicap recht hebben op het genot van het hoogst haalbare niveau van gezondheid. De Staten die Partij zijn nemen alle passende maatregelen om personen met een handicap de toegang te waarborgen tot diensten op het gebied van seksespecifieke gezondheidszorg, met inbegrip van revalidatie. In het bijzonder zullen de Staten die Partij zijn:

b. die diensten op het gebied van gezondheidszorg verschaffen die personen met een handicap in het bijzonder vanwege hun handicap behoeven, waaronder vroegtijdig opsporen en, zonodig, ingrijpen, diensten om het ontstaan van nieuwe handicaps te beperken en te voorkomen, ook onder kinderen en ouderen;

c. deze gezondheidsdiensten zo dicht mogelijk bij de eigen gemeenschap van de mensen verschaffen, ook op het platteland;

Wetten

Wmo en Jeugdwet

Artikel 25 van het VN-Verdrag bepaalt dat 'personen met een handicap zonder discriminatie op grond van hun handicap recht hebben op het genot van het hoogst haalbare niveau van gezondheid.'
Voor gemeenten zit deze verantwoordelijkheid met name in de uitvoering van de Wmo en Jeugdwet.
Welzijn (een gevoel van welbevinden) vloeit voort uit meer dan fysieke gezondheid. Acceptatie en participatie in de samenleving zijn essentieel om iedereen het gevoel te geven er bij te horen.

Het programma Zorg voor de Jeugd bevat verschillende maatregelen om de hulp en ondersteuning van kinderen en jongeren merkbaar en meetbaar te verbeteren. Die maatregelen hebben mede betrekking op kinderen en jongeren met een beperking. Implementatie VN-verdrag inzake de rechten van mensen met een handicap Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
De Jeugdwet geeft gemeenten expliciet de plicht tot het bevorderen van deelname aan het maatschappelijk verkeer en het zelfstandig functioneren van jeugdigen tot achttien jaar met een verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke beperking, een chronisch psychisch probleem of een psychosociaal probleem. De actielijnen in het programma Zorg voor de Jeugd zien op betere toegang tot jeugdhulp voor kinderen en gezinnen, het meer kinderen zo thuis mogelijk laten opgroeien, het bieden van de kans aan alle kinderen om zich optimaal te ontwikkelen, het beter op weg helpen van kwetsbare jongeren om zelfstandig te worden, het beter beschermen van jeugdigen als hun ontwikkeling gevaar loopt en het investeren in vakmanschap van jeugdprofessionals.

Inrichting ziekenhuizen, praktijken, apotheek

Voorbeelden

- Gemeente Den Haag organiseert cursussen digitale toegankelijkheid en E-health.

Wat zegt het VN-verdrag?

Artikel 19

Zelfstandig wonen en deel uitmaken van de maatschappij

De Staten die Partij zijn bij dit Verdrag erkennen het gelijke recht van alle personen met een handicap om in de maatschappij te wonen met dezelfde keuzemogelijkheden als anderen en nemen doeltreffende en passende maatregelen om het personen met een handicap gemakkelijker te maken dit recht ten volle te genieten en volledig deel uit te maken van, en te participeren in de maatschappij, onder meer door te waarborgen dat:

a. personen met een handicap de kans hebben, op voet van gelijkheid met anderen, vrijelijk hun verblijfplaats te kiezen, alsmede waar en met wie zij leven, en niet verplicht zijn te leven in een bepaalde leefregeling;
b. personen met een handicap toegang hebben tot een reeks van thuis, residentiële en andere maatschappij-ondersteunende diensten, waaronder persoonlijke assistentie, noodzakelijk om het wonen en de opname in de maatschappij te ondersteunen en isolatie of uitsluiting uit de maatschappij te voorkomen;
c. de maatschappijdiensten en -faciliteiten voor het algemene publiek op voet van gelijkheid beschikbaar zijn voor personen met een handicap en beantwoorden aan hun behoeften.

Artikel 26

Habilitatie en revalidatie

1. Staten die Partij zijn nemen doeltreffende en passende maatregelen, onder andere via ondersteuning door lotgenoten, om personen met een handicap in staat te stellen de maximaal mogelijke onafhankelijkheid, fysieke, mentale, sociale en beroepsmatige vaardigheden te verwerven en volledige opname in en participatie in alle aspecten van het leven. Daartoe organiseren en versterken de Staten die Partij zijn uitgebreide diensten en programma's op het gebied van habilitatie en revalidatie en breiden zij deze uit, met name op het gebied van gezondheid, werkgelegenheid, onderwijs en sociale diensten en wel zodanig dat deze diensten en programma's:
   a. in een zo vroeg mogelijk stadium beginnen en gebaseerd zijn op een multidisciplinaire inventarisatie van de behoeften en mogelijkheden van de persoon in kwestie;
   b. de participatie in en opname in de gemeenschap en alle aspecten van de samenleving ondersteunen, vrijwillig zijn en beschikbaar zijn voor personen met een handicap, zo dicht mogelijk bij hun eigen gemeenschappen, ook op het platteland.
2. De Staten die Partij zijn stimuleren de ontwikkeling van basis- en vervolgtrainingen voor vakspecialisten en personeel dat werkzaam is in de dienstverlening op het gebied van habilitatie en revalidatie.
3. De Staten die Partij zijn stimuleren de beschikbaarheid, kennis en het gebruik van ondersteunende instrumenten en technologieën die zijn ontworpen voor personen met een handicap, voor zover zij betrekking hebben op habilitatie en revalidatie.

Ondersteuning

Hulpmiddelen, Maatjes, Begeleiding, Mantelzorg, Wmo

Voorbeelden

- Gemeente Nijkerk zet ervaringsdeskundigheid in als aanvulling op professionele hulp en ondersteuning.
- Gemeente Utrecht biedt de cursus 'Herstellen doe je zelf' aan inwoners met een langdurige psychische beperking. De cursus is niet gericht op genezing, maar het beter omgaan met het ziektebeeld in relatie tot de sociale omgeving. Het moet leiden tot empowerment en draagt bij tot het vermogen om zelfstandig te wonen.

Wat zegt het VN-verdrag?

Artikel 12

Gelijkheid voor de wet

3. De Staten die Partij zijn nemen passende maatregelen om personen met een handicap toegang te verschaffen tot de ondersteuning die zij mogelijk behoeven bij de uitoefening van hun handelingsbekwaamheid.

Artikel 23

Eerbiediging van de woning en het gezinsleven

5. De Staten die Partij zijn stellen alles in het werk om, indien de naaste familieleden niet in staat zijn voor een kind met een handicap te zorgen, alternatieve zorg te bewerkstelligen binnen de ruimere familiekring en bij ontbreken daarvan in een gezinsvervangend verband binnen de gemeenschap.

Welzijn

Sociale contacten

Voorbeelden

- Gemeente Utrecht organiseert trainingen sociale contacten aangaan/onderhouden.
- Gemeente Utrecht zet sociale makelaars in om mensen en initiatieven aan elkaar te verbinden.

Wat zegt het VN-verdrag?

Artikel 19

Zelfstandig wonen en deel uitmaken van de maatschappij

De Staten die Partij zijn bij dit Verdrag erkennen het gelijke recht van alle personen met een handicap om in de maatschappij te wonen met dezelfde keuzemogelijkheden als anderen en nemen doeltreffende en passende maatregelen om het personen met een handicap gemakkelijker te maken dit recht ten volle te genieten en volledig deel uit te maken van, en te participeren in de maatschappij, onder meer door te waarborgen dat:

b. personen met een handicap toegang hebben tot een reeks van thuis, residentiële en andere maatschappij-ondersteunende diensten, waaronder persoonlijke assistentie, noodzakelijk om het wonen en de opname in de maatschappij te ondersteunen en isolatie of uitsluiting uit de maatschappij te voorkomen;
c. de maatschappijdiensten en -faciliteiten voor het algemene publiek op voet van gelijkheid beschikbaar zijn voor personen met een handicap en beantwoorden aan hun behoeften.

Wetten

Wmo en Jeugdwet

Artikel 25 van het VN-Verdrag bepaalt dat 'personen met een handicap zonder discriminatie op grond van hun handicap recht hebben op het genot van het hoogst haalbare niveau van gezondheid.'
Voor gemeenten zit deze verantwoordelijkheid met name in de uitvoering van de Wmo en Jeugdwet.
Welzijn (een gevoel van welbevinden) vloeit voort uit meer dan fysieke gezondheid. Acceptatie en participatie in de samenleving zijn essentieel om iedereen het gevoel te geven er bij te horen.

Het programma Zorg voor de Jeugd bevat verschillende maatregelen om de hulp en ondersteuning van kinderen en jongeren merkbaar en meetbaar te verbeteren. Die maatregelen hebben mede betrekking op kinderen en jongeren met een beperking. Implementatie VN-verdrag inzake de rechten van mensen met een handicap Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
De Jeugdwet geeft gemeenten expliciet de plicht tot het bevorderen van deelname aan het maatschappelijk verkeer en het zelfstandig functioneren van jeugdigen tot achttien jaar met een verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke beperking, een chronisch psychisch probleem of een psychosociaal probleem. De actielijnen in het programma Zorg voor de Jeugd zien op betere toegang tot jeugdhulp voor kinderen en gezinnen, het meer kinderen zo thuis mogelijk laten opgroeien, het bieden van de kans aan alle kinderen om zich optimaal te ontwikkelen, het beter op weg helpen van kwetsbare jongeren om zelfstandig te worden, het beter beschermen van jeugdigen als hun ontwikkeling gevaar loopt en het investeren in vakmanschap van jeugdprofessionals.

Ontmoetingsmogelijkheden, Dagbesteding

Voorbeelden

- Gemeente Utrecht zet sociale makelaars in om mensen en initiatieven aan elkaar te verbinden.
- Verschillende gemeenten realiseren ontmoetingsplekken voor 'gelijkgestemden'

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag
+31 70 373 83 93
info@vng.nl

Maart 2019

vng.nl